

TIRSO DE MOLINA

(1584?—1648)

vl. jménem Gabriel Téllez, patří k nejlepším, i když méně známým autorům španělského divadla Zlatého věku. O jeho životě se dochovalo jen málo zpráv. Vystudoval teologii na univerzitě v Alcalá de Henares a roku 1601 vstoupil do řádu milosrdných bratří. V letech 1616—1618 vyučoval na karibském ostrově Santo Domingo a po návratu se v církevních funkcích zdržoval na různých místech Španělska, zřejmě i pro neshody s vrchností, jež nepřála jeho světské tvorbě. Zemřel jako řádový mistr a převor kláštera v Sorii. Tirsovo dramatické dílo je rozsáhlé, čítalo jistě přes 300 veršovaných skladeb náboženských, historických a zápletkových (dochovalo se jich celkem 90). Vychází zřetelně z Lopeho de Vegy, uplatňuje však jeho postupy způsobem ryze individuálním. V hrách se důrazněji prosazuje smysl pro realitu prostředí, mají barvitý děj, rychle rozvíjený v krátkých výstupech, a dodnes udivují promyšlenou psychologií jednajících postav. Platí to zejména pro dramatickou legendu Sevillský svůdce a kamenný host (El burlador de Sevilla y convidado de piedra, 1630), v níž se poprvé objevuje postava dona Juana. Ze zápletkových komedií jsou i u nás známé Don Gil v zelených nohavicích (Don Gil de las calzas verdes, 1635) a Zbožná Marta (Marta la piadosa, 1636). Tirso napsal i řádku próz, z nichž si udržela svěžest zábavná miscelanea Los cigarrales de Toledo (Toledské zahrady, 1624).

Tirso de Molina

SEVILLSKÝ SVŮDCE A KAMENNÝ HOST

Vydáno k čtyřstému výročí autorova narození

Čtyři sta let dělí nás od narození Tirsa de Moliny, tvůrce prvního dona Juana, postavy a lidského typu, který dodnes — stonásobně obměněn — vstupuje na prkna jeviště i na scénu života. O Tirsa de Molinu — což je pseudonym Gabriela Télleze — se literární historie živě zajímá zvláště v našem století, a přesto nám o jeho životě neposkytuje dostatek spolehlivých údajů. Život takřka skrytý, „puklá váza bez životního obsahu“, jak říká Karl Vossler, nic z bouřlivé životní matérie takových tvůrců, jako byl Cervantes, Lope de Vega, Francisco Quevedo.

Tirso de Molina se narodil patrně roku 1584. Většina literárních historiků dnes pochybuje o domněnce, podle níž by měl být nemanželským synem vévody z Osuny (proto prý se v Tirsových dramatech vyskytuje tolik postav levobočků). O jeho rodině nevíme nic; v jedné povídce svých Toledských zahrad hovoří Tirso o „své sestře, podobné jemu v nadáních i v neštěstích“. To je vše. Studoval teologii snad v Alcalá a v Salamance a hned po studii vstoupil do kláštera milosrdných bratří v Guadalajaře, kde 21. ledna 1601 složil řeholní slib. V příštím desetiletí zřejmě pobýval nějaký čas v Galicii a v Portugalsku. Zvláště Portugalsko dobře zná, nejednou je popisuje ve svých komediích, několikrát portugalsky i veršuje. V letech 1613 a 1614 je v Toledu a v lednu 1616 odplouvá spolu s jinými mnichy svého řádu ze Sevilly do Ameriky na ostrov Santo Domingo a zůstane tam až do roku 1618. Soudobý dokument nám ho představuje jako „třia-

58564

Přeložil Vladimír Mikeš

třicetiletého kazatele a katechetu, jenž má vysoké čelo a černé vousy“. Po návratu je znovu v Toledu. Z Lopeho věnování komedie *Upřímný lhář* lze soudit, že roku 1620 byl Téllez v Madridu a docházel na schůzky Básnické akademie, které po italském vzoru pořádal ve svém bytě Sebastián Francisco de Medrano, a účastnil se také literárních soutěží u příležitosti kanonizace sv. Isidora. V té době připravuje do tisku soubor povídek *Toledské zahrady* (*Los cigarrales de Toledo*). Vyjdou roku 1624 spolu se třemi komediami, Jací mají být přátelé (*Como han de ser los amigos*), Opatrný žárlivec (*El celoso prudente*) a Ostýchavý v paláci (*El vergonzoso en Palacio*), z nichž poslední patří k jeho nejlepším hrám.

Do té doby Tirso dramatik, jehož komedie se setkávají s ohlasem, nemá, zdá se, potíže s církevní cenzurou. Až roku 1625 takzvaná Reformanční junta shledá jeho divadlo nemorálním a nedůstojným pátera Télleze. Snad šlo opravdu o „intričky a podvody“ závistivých literátů, o nichž hovoří Tirsův synovec Francisco Lucas de Ávila v úvodu ke třetímu z pěti svazků Tirsových komedií (1634), jejichž vydávání se od druhého dílu ujal.

Na jaře 1626 je Tirso jmenován převorem kláštera v Trujillo, což podle některých hlasů bylo jakési lepší vyhnanství, vystřídané podobným „vyhnanstvím“ v Cuence. Roku 1629 je v Salamance a účastní se slavností na počest sv. Petra Nolaska, zakladatele řádu, pro něž napsal několik básnických skladeb. Přibližně v téže době vzniká stěžejní Tirsovo dílo *Sevillský svůdce a kamenný host* (*El burlador de Sevilla y convidado de piedra*), jehož první vydání je z roku 1630: najdeme v něm poznámku, že komedii už uvedl na scéně Roque de Figueroa, jeden ze slavných impresáriů divadla Zlatého věku. Že text existoval už před tímto datem,

lze soudit z Claramontovy komedie *Z téhle vody nebudu pít* (*Deste agua no beberé*), uveřejněné roku 1630, kde už figurují jména *Tisbea* a *don Diego Tenorio*.

Je snad Tirso omilostněn, že je na jaře 1632 jmenován hlavním kronikářem svého řádu a že je mu roku 1639 pastýřským listem papeže Urbana VIII. udělen titul mistra? Roku 1645 je ustanoven převorem kláštera v Sorii. Umírá v klášteře v Almazánu koncem února roku 1648.

„Když básník zemřel,“ říká Vossler, „byl už drahná léta pro svět mrtev, zcela zapomenut svými literárními rivaly, spolupracovníky i druhy i svým čtenářským a diváckým publikem.“

V předmluvě ke svým Toledským zahradám Tirso tvrdí, že dal do tisku dvanáct komedií, „první část těch mnoha, kterým se chce na svět z oněch tří set kusů, jež po čtrnáct let rozptylovaly smutky a schvalovaly zahálku“. To jsou slova z roku 1621 a lze předpokládat, že celé dramatické dílo Tirsovo, vznikající po dvě desetiletí v klášterním ústraní, dosáhlo počtu čtyř set komedií: Tirso je po Lope de Vegovi — třebaže se mu co do počtu napsaných her zdaleka nemůže rovnat — jedním z nejpłodnějších autorů zlatého věku. (Dochovalo se 85 komedií a 6 autos, nejdůležitější z nich — 59 her — byly uveřejněny už za života autorova v pětisvazkovém výboru v letech 1627—1636).

K tomu je třeba připojit dílo prozaické: vedle boccacciowsky laděných Toledských zahrad sem patří *Příjemné s užitečným* (*Deleytar a provechando*, 1635), sbírka vyprávění moralistních a o životech svatých, *Život ctihodné matky Doni Marie de Cervellón* (*Vida de la Señora Madre Doña M. de C.*, napsaný roku 1639, vydaný Menéndezem Pelayem r. 1980) a *Obecné dějiny řádu mercenářů* (*Historia general de la Orden de Nuestra Señora de las Mercedes*).

Tirso de Molina, „první tragický básník Španělska“, vytvořil nepochybně nejpestřejší galerii psychologických profilů divadla Zlatého věku. Tirsovo divadlo jde cestou, kterou otevřel Lope de Vega. Lopeho si Tirso po Cervantesovi ze španělských autorů váží nejvíc, celou komedii Falešná Arkádie (La fingida Arcadia) věnuje chvále Lopeho her, v Toledo zahradách ho nazývá „ctí Manzanaresu, Tuliem Kastilie a Fénixem španělského národa“. Lope i Tirso vymaňují španělské divadlo z konvencí, dělají z něho scénickou básněn srozumitelnou nejsiršímu publiku, a Tirso jde ještě dál: jeho postavy se vyhraňují lidsky i společensky, Tirso se odvrací od světa rytířského, mytologického, pastorálního a otvírá scénu společenské situaci své doby. Silně jej lákají psychologické rysy postav, subtilní i mocné vášně lidské duše; zároveň je přemýšlivý lyrik — patrně jeden z největších lyriků své doby, mistrný především tam, kde navazuje na poezii lidovou, zvláště na poezii spojenou s hudbou. Nejpuvabnější jsou jeho písně v nepravdělných verších. „Lope de Vega a Tirso de Molina,“ říká Pedro Henríquez Ureña v jedné ze svých statí, „ustálili zvyk nejen přepisovat nebo napodobovat lidové texty, ale vkládat do komedií písně s nepravdělným veršem“.

Tirso ve svých komediích načrtl nejeden citový či duchovní rys doby: erotickou plachost v komedii Ostýchavý v paláci (El vergonzoso en Palacio), intelektuální vášeň v Melancholikovi (El melancólico), jemné oddané přátelství ve hře Jací mají být přátelé (Cómo han de ser los amigos), zápas mezi ctí a láskou ve hře Opatrný žárlivec (El celoso prudente), sen o rozplétání k nemožnosti zadrnutých životních spleťostí, jež právě jako ve snu se šťastným koncem rozuzluje v poslední chvíli ty křehké půvabné dívky, Juany, zbožné Marty nebo Violanty, jaké najdeme ve hrách Don Gil

v zelených nohavicích (Don Gil de las calzas verdes), Lásku a přátelství (El amor y la amistad) Zbožná Marta (Marta la piadosa) nebo Vesničanka z Vallecasu (La villana de Vallecas), kterou také známe pod názvem Milovat není jen mít rád.

Ve hře Zatracen pro nedostatek víry (El condenado por desconfiado), která je považována za nejlepší teologické drama světové dramatické tvorby, se Tirso — pokud je skutek jejím autorem — pokouší ztvárnit jednu z největších myšlenkových trýzní své doby: otázku svobodné vůle a predestinace člověka. V paralelním příběhu lotra, který začíná věřit, a poustevníka, jenž začal pochybovat, se Tirsovi podařilo jako málokdy „ztělesnit abstraktní téma s takovým mistrovstvím a s takovou dramatickou silou... Dosahuje tak silné básnické emoce, že se mu vyrovná jen Calderónovo drama Život je sen. Patetická síla pochybnosti — „hřích je jen stínem pochybnosti“ — dodává neobyčejně mohutného účinku tomuto dramatu, jehož verš se vyrovná bukolické líbeznosti verše Lopeho de Vegy v Peribáñezovi a ohlašuje již zároveň konceptuosní velkolepost a teatrální robustnost Calderónovu, která se nejplněji rozvinula ve hrách Život je sen a Sudí zalamejský“ (Juan Chabás).

A přesto Tirso de Molina by pro nás nebyl tím, kým je, kdyby se v jedné své hře, v Sevillském svůdci, nepokusil o velikou destylizaci své doby, ne tak nepodobnou té, kterou nabídne o pouhých pět let později španělské společnosti o generaci mladší Calderón de la Barca právě ve hře Život je sen. Oba dramatické projekty vycházejí z téhož přesvědčení: společnost, v níž žijeme, je založena na lži, obraz, do něhož se doba stylizuje, neodpovídá skutečnosti. Sen odtržený od skutečnosti je jednou milosrdná, jindy chytrácká lež. Život, který nerealizuje sen, nevřadí ho do „všedního“ života, do

jeho každodenní historie, do jeho věčné přítomnosti, je život vyplývaný. „Času dost, nic nezmeškám“, to je každý den opakovaná deviza nejen dona Juana, ale všech popiračů celkového smyslu života.

Návrat ke skutečnosti: tak lze charakterizovat i dramatický pokus Tirso. Po tom návratu se volá od počátku století. Čteme například v Traktátu proti veřejným hrám (1606) pátera Juana de Mariany věty: „... A to je právě naše povaha: žasnout nad neobyčejnými věcmi a podceňovat to, co se děje každý den... Ovšemže, zvyky lidí všech věků, stavů a hodností se předvádějí slovy, gesty, vhodnými kostýmy, napodobuje se rošťák, nevěstka, podvodník, chlapci i stařeny, v čemž je ledacos pozoruhodného a velice půvabného, protože se vyjadřují nejen slovy, ale předvádějí se přímo před očima“, ale to všecko proto, dodává Juan de Mariana, aby se nějakými žerty a vtípkami rozesmál divák, aby se mu vyšlo vstříc. Mimochodem traktát proti divadlu, vyčítající mu nedostatek opravdového zaujetí pro skutečnost a veliký podíl na jejím falšování, není tak daleko vzdálen od divadla jakožto kritiky divadla - světa. Prkna nemají svět jenom naznačovat nebo znázorňovat, ale opravdu ho znamenat.

A tak od začátku století (jež je začátkem hluboké krize Španělska) realita proniká na jeviště. Nejdříve v podobě žánrových figurek, které mají pobavit a rozesmát (u Lopeho de Vegy jich jsou desítky, a sám Catalinón v Tirsově hře na několika místech nepozorovaně sklouzává do jejich polohy), a v podobě reálií, topografie, odkazů k současným událostem, jakýmsi realistickým rámováním. (V Sevillském svůdci don Gonzalo popisuje Lisabon, z něhož se právě vrátil, a nabízí data takřka statistická, ve hře Z Toleda do Madridu Tirso podává přesné údaje o vzdálenosti vesnic, o jejich poloze a zvyklostech, v řadě her postavy komentují místa děje tak, že

popis dodnes odpovídá skutečnosti.) Ale teprve v Sevillském svůdci se Tirso prolamuje do skutečnosti způsobem do té doby nevidaným: když vytvoří ne už žánrovou postavu záletníka, jakými se to už před ním na španělském jevišti hemžilo, ale postavu rouhače, konstruovanou na základě jejího pojetí bytí a světa.

Jen tak se don Juan Tenorio mohl stát jedním z typů své doby, jejím buřičsko-bořitelským principem a přiřadit se jako třetí k životnímu projektu Cervantesovu a Calderónovu. Don Quijote, don Juan, „život je sen“: takový je trojí odkaz španělského baroka.

„Času dost, nic nezmeškám!“ Takový postoj k času má bořitel don Juan. (Jaký trpělivý a času oddaný stavitel z vteřin a chvil je vedle něho don Quijote!) Don Juan nezná žádnou časovou mez, k žádné se neupíná ani radostně, ani úzkostně, necítí se být časem vymezen, necítí se pužen čas realizovat žádným časným dílem, ale ani prožitkem. Není s to čas zaplnit ničím: jako by se jakýmsi podivným rušivým zásahem do lidské dimenze ocitl mimo čas. Rozkošník? Ne, nejde za slastí, tu by dostal, kdykoli by se mu jí zachtělo, bez námahy a především u žen své společenské vrstvy, protože bezpochyby lze věřit cynickému, lascivnímu rozhovoru, který vede na plná ústa s markýzem de la Mota na sevillské ulici: žena, jak ji představuje, není tajemstvím ani inspirací, ale laciným zbožím, jež nabízí samo sebe. V lepším případě je tvorem zaslepeným či poslepu přijímajícím svého milence, takže dokonce ho v šeru nerozpozná od podvodníka. Přitom Don Juan ovládá slovník lásky do všech dobových, kulteranistických nuancí, ale o lásce neví nic, lásku nepoznal, a také proto nic neví o jejím čase trýzně nebo naděje. Jeho milostný slovník zbavený trýzně nebo naděje času visí ve vzduchu-prázdnu, je to vykloubená řeč, věštba apokalypsy, ne lásky,

řec, která se přesto nemíjí účinkem. Vydráždí, pobodne. Je to nástroj soustředěného, chladného banderillera. Ano, lze vést přibližnou paralelu s corridou. Vydráždit živočišnou sílu (a žena v Juanově představě je zcela zbavena spirituality navzdory tomu, že se jí dostalo návodu jak konzumovat kulturu své doby, to jest klíče k preciozitě), dovést animálnost k největšímu vzepětí, rozvířit s ní pověstné divadlo smrti, jak se lze dočíst dodnes na programech corridy, a potom ve chvíli vrcholného vzepětí, výponu k přítomnosti (v tom nejvypjatějším „ted“) zvíře přesně mířenou ranou zabít. Zabít samu přítomnost? Osvobodit zvíře tím, že je zabijí? „Nic nezmeškáš!“ je Juanovo zvěčňování smrti.

Don Juan nepřišel užívat, přichází vždycky podvést rozvášněnou přírodu. Pokud jde o ženy jeho společenské vrstvy, přichází jako někdo jiný, „pod pláštěm noci“, a při následující torreadorské piruetě se vydává za někoho jiného. Je jiný, než ten, kdo byl očekáván. To mu působí největší, ne-li jediné potěšení: ten prvek chladného voyeurství a sadismu. A stačí mu těch několik okamžiků, kdy je někým jiným, chvíle intimity, jež patřila někomu jinému. To je jeho výsměch, „burla“, škleb „burladora“, spíše rouhače než svůdce.

Je v Juanově počínání ještě nějaký jiný smysl než vynakládat tolik energie, tolik chladné vášně na zasazení rány rozvášněné přírodě? Klame snad rozvášněná příroda, nebo je sama ve vleku nějakého klamu? Je tedy nějaký rozdíl mezi energií přírody a energií člověka? Chce tím burlador říci, že jeho trestající energie je pravdivější než sama lidská přirozenost? Ten antagonismus vysmíváče a přírody je podmalován burácením celé přírody, jež se přidává k pláči podvedených venkovanek — ona stojí na jejich straně, to ona je uražena. Dona Juana udivuje snadnost, s níž překračuje každou mez, proto vyhledává meze nesnadněji překonatelné. Terminologie

donchuánství rozlišuje i stupeň obtížnosti termíny „gozar“ — potěšit se s ženou (v prvním významu „použít“) — a dát ženě „perro muerto“, zle si s ní zažertovat, doslova dát jí cosi jako „chcípého psa“. Případ, jež Juanovi přenechá přítel de la Mota, protože na ten večer má sestřenicí doňu Anu, Juana ovšem zaujme. Nabídky využije, zastoupí Motu s jeho souhlasem, ale neobyčejně jej vzruší představa, že by se mohl vysmát samému Motovi a vystoupit jeho jménem bez jeho souhlasu u doni Any, což je dvojnásob bravurní škleb, korunovaný navíc vraždou Anina otce. Tolik stupňované, a přece nikdy neukojené energie v jedinci, kterému táž příroda dala narodit se do osamění, v němž neexistuje vztah člověka k člověku! „Času dost, nic nezmeškám!“ — a přitom i každá Juanova „radost“ vyprací sama sebe, je příliš krátká, jedno „perro bravo“ musí následovat za druhým. Jako v případě „přátelské“ služby Motovi. Je to jen záblesk pekelné radosti — a on by byl ochoten podat ruku samému Peklu, jež slibuje trvalost, je jednou ze dvou věčností, jež stojí na principu: času dost, nic nezmeškám! Juan ten princip zpupně vyznává ještě ve chvíli, kdy se blíží k bráně, nad níž konec středověku vypěsil nápis: „lasciate ogni speranza voi ch' intrate“ — zanechte naděje, kdo vstupujete!

Juan se se svou energií ocitl ve víru, v němž stravuje sám sebe, míří k nepřekročitelné mezi. Jako by byl loutkou poháněnou jakousi nebezpečně nataženou pružinou, stále vpřed. Člověk je, čím se jeví, jeho niterná a zvenčí neviditelná projekce sama sebe neváží nic, stala se nečitelnou. Existence zastínila bytí, je třeba stále energičtěji dávat o sobě vědět, nemá-li té pohltnout anonymita v jícnu přírody či společnosti, je třeba vydávat stále víc energie v tom cizím světě, který se neskládá z jedinců, ale ze souřadnic sil. Hříza ze selhání, která dříme v podvědomí, napíná pružinu vůle k prasknutí;

všecko je dobré, co přesahuje meze, jsi šťasten ve chvíli, kdy jsi mez překonal a stal se někým jiným, nahlédl očima druhého. Jako bys v té chvíli unikl z osudného osamění a vklouzl do cizího bytí. Je to opojení na těch několik chvil, kdy běžíš vlahou nocí od dalšího „perro muerto“, proklínán mezi vzlyky divočího pláče. Provázen usazenými pohledy! Nikdo je nepotřebuje víc než don Juan, nikdo víc nepotřebuje diváky, třebaže jimi pohrdá. Nakládá s ženami jako s věcmi, nepřiznává jim právo na svět, a přitom je potřebuje jako nikdo jiný!

Nadřazenost energického člověka, založená na negaci, ústí v paradox: vyvrací svého nositele, dělá ho necitelným. Don Juan aplikuje všechny vášně a přitom necítí nic, má nekonečně mnoho času a ví, že nic nezmešká, běží mrtvým časem — a to zvláště v teologickém smyslu jeho věku znamená, že v sobě zničil nejen člověka, ale i Boha a také přírodu a za tu cenu se stal nejnadřazenějším, to jest Jediným. Ještě osamělejším než na začátku, když ho příroda do osamění zrodila. Osaměl v čase, v dějinách i v přírodě. Odložil všecko, co ho oslabovalo, soucit, vděčnost, lásku, dokonce i slast, která v jádře uznává svět druhého. Jen za tu cenu se stal silným, destrukce je zdrojem jeho síly.

Don Juan prý dělá hanbu svým rodičům, tedy svému otci donu Diegu Tenoriovi. (Tradičně, jako ve většině španělských komedií, je i Tirsův svět patriarchálním světem bez matek.) Don Juan je příslušník sevillské zlaté mládeže, svým rodem patří k nadřazeným vládním kruhům chátrajícího španělského království. Je synem „nejvyššího španělského komořího“, pravé ruky královny, a nemá se čeho obávat. Ten mocný „staršík“ otec všecko urovná. Tirso de Molina nám dává nahlédnout do mechanismu zkorumpované moci. Děj sice umisťuje do Sevilly, ne tedy do sídelního města kastilských králů, ale hovoří o současnosti, prokládá ji současnými reáliemi. Nemusí

z opatrnosti děj posunout do antiky nebo do imaginárního času či místa, jak to dělal předtím (dvě jeho předešlé komedie se dokonce odehrávají v Čechách): mluví nyní o království, které zná a má před očima. O pletichách krále a potentátů. O křivých obviněních a intrikách. A co všecko musí ten král řešit, aby zachoval zdání, že v samotném paláci je po morální stránce všecko v pořádku. Král dělá dohazovače: Octavia musí oženit s Isabelou za to, že ji prý svedl! Dona Gonzala odměnit za jeho diplomatické služby sňatkem jeho dcery Any s Juanem! Že Isabelu svedl Juan? Oženit tedy Isabelu s Juanem a Octavia omilostnit a nabídnout mu jinou, výhodnější partii! Octavio ochotně zapomene na Isabelu, když vyžení politický vliv. A dona Diega odškodnit titulem majordoma, aby se nerozzlobil, že sešlo z přivdání Any do rodiny nejvyššího komořího. Markýz de la Mota je pozván do ložnice doni Any, kterou prý král právě zasnoubil, a on neví, s kým: totiž s Juanem, jemuž to sděluje a který o tom také nemá zdání, vždyť právě na Anu chystá „perro muerto“, už tedy na svou snoubenku (jak návratný škleb!), kterou by si nakonec — přese všecko králem omilostněn — musel vzít, kdyby ho Anin mrtvý, Juanem zavražděný otec nevyňal z pravomoci živých.

Promiskuita přímo v královském paláci na denním pořádku; čestné slovo, které nic neplatí; balast projevů zastírajících pravý stav věcí, ideologie cti, dědictví španělského rytířstva, obcházená na každém kroku. „Rytířstvo teď ve Španělsku kouska studu v těle nemá,“ povzdychne si vesničanka Aminta, jedna z posledních obětí dona Juana. Jenom se nesmí nic provalit navenek. Až v poslední scéně — pod tíhou důkazů — otec zahřeje nad synem a sám se přimlouvá za trest smrti, který právě král Juanovi připověděl. Ale to už Juan není na povrchu zemském, smeten smrtí, která nakonec přijala stále

podávanou ruku. A fraška ctnosti pokračovala dál, jak v tom poněkud loutkovém závěru usmířování a retušování hanby sňatkem hra naznačuje.

(Připomeňme si jen, že s politickou realitou doby Filipa III. a Filipa IV., za neomezené vlády jejich prvních ministrů vévodů Lermy a Olivarese, nebylo radno žertovat. Jejich praktiky jsme sami okusili v době pobělohorské. Odpůrci se vyřizovali bez váhání a tvrdě. Sám Quevedo v té době už několik let doslova hnije v podzemním vězení v Leónu s řetězy na nohou a rány si vypaluje žhavým železem.)

Odsouzení třídy a společenského řádu, jejímž posledním výhonkem je on sám — k tomu směřuje Juanovo počínání. Je to zásadní a chtěné odmítání stavu věcí? V tomto smyslu ne. Don Juan v dané podobě nerozumí sám sobě, má před sebou a v sobě příliš mrtvého času, aby skrze něj sám sebe nahlédl, sám sobě porozuměl. Je ztělesněním každé nadřazenosti a touhy po ní — podkopává si půdu pod nohama, vždy každý nepřírozený svět se propadá zpátky do lůna přírody či do jejího očištného jícnu. Každá krutost je popření sama sebe, každá vražda (lásky, slitování, vděčnosti) je sebevražda, říká nám Tirso de Molina. Ten ovšem vládnoucímu systému nastavuje zrcadlo vědomě. Don Juan nemá nitro, má jenom vnějšek, třebaže dekorativně řešený: I v tom je převratný, že vynáší bezostyšně a mimoděk na povrch vnitřní vyčerpanost a prázdnotu své společenské vrstvy. Není „slušný“, „poctivý“ a „čestný“ a nechce být za takového ani považován, nemá ani svědomí, na něž generace otců stále ochotně a kupodivu nadšeně přísahá, třebaže i pro ně se svědomí stalo svědomitým uskutečňováním vlastních zájmů.

Don Juan stojí na dějinné křižovatce „mrtvého času“, vzít cokoli do ruky s úmyslem uskutečnit cosi „pozitivního“ znamená potřísnit se dobrým „svědomím“ otců. Ale jak tedy

zít a nepotřísnit se? Odejít do kláštera? Je to jedno z řešení pro Ofélie a krásné duše. Kláštery doby Lopeho, Tirsovy a Calderónovy jsou plny krásných duší distancujících se od „dění světa“, jak nazývají generační hřích otců a jejich praktické svědomí. Ostatně i sami Lope, Tirso a Calderón tuto druhou možnost okusí, ale nejsou jí uspokojeni, usmíření (krásná duše, jak víme od sv. Terezy, se začíná líbit sama sobě a vyčítat si prázdnotu ctnosti). A jenom oni a jim podobní se energicky vrhnou pod obrovským tlakem doby (která je proti jejich vůli vřání do ústraní a zároveň jim nedovoluje, aby se na ni podíleli „pozitivně“ jako partneři Lermů a Olivaresů) do té nesmírné, horečnaté i spěšné komediální práce, na jeviště jazyka, jímž jakoby nahlížejí do reality, aniž se jí účastní v praxi. Jejich počínání, jejich „akce“ má být nevinná: má být nevinným vyústěním energie do pracovního privilegia. Toho privilegia, jež je — jak vidíme i na případě Tirsově, Lopeho, Cervantesově — napadáno jak ze strany praxe, tak ze strany krásných duší, trestáno světskou mocí (Quevedo) i napomínáno a sekvestrováno církví. (Otud také ta konvenční penza s dějepisně církevní tematikou, která tyto dramatikové odevzdávají vedle obrovské práce dramatické.) Tedy: svět; nebo klášter; nebo prkna znamenající svět. Nebo: čin jako negace, maření, jež je zároveň sebezmarem. Což je případ dona Juana, mladíka z nejlepší sevillské rodiny. Obrátit se naruby (což je možná, jak poznamenává Unamuno, nevědomý biologický impuls vývojový, puzení k vyšší formě jako v embryologii, vnějšek zavinující se dovnitř: však Juan Tenorio stojí na počátku dlouhého napětí mezi vnějškem a vnitřkem, na počátku procesu sebeuvědomění a sebevyjádření!), být neschopen se domluvit, přivést k výrazu v době, v níž je to jako v Lopeho hře Vzbuření v blázinci: Není zřejmé, zda blázinec není spíš široko daleko mimo ústavní zdi

než uvnitř. Don Juan Tenorio se nedomluví s nikým, o první chvíle vystupuje jako někdo jiný (geniální postřeh Tirsův!), není s to mít kladný vztah k sobě, nikdy se ani na scéně nepokouší o monolog, o ten rozhovor sama se sebou bez svědků a v osamění, a vede jen „dialogy“ cizí jako on sám. Nemá se ani rád (což je spíše jeho předností), není hedonik proto zavání racionálním buřičstvím. Mnozí další donchuán nebudou mít k sobě vztah, ale budou se mít rádi, zvláště donchuáni měšťanské a naší éry. Ale třebaže don Juan Tirsů dělá hanbu svým rodičům, nestojí na straně slabých proti silným, nevzdává se „přirozeného“ práva na moc, tak dalek nedošel v tom bludném kruhu přírodou, vždycky se zřejmě utvrdí v tom, že moc není jen stav, ale také volba a plod úsilí a že jen ten je mocný, kdo je s to se jí stát svou energií.

Od prvního dona Juana k dnešním donchuánům je cesta dlouhá a nepřehledná. Gendarme de Bévoite ji na začátku století načrtl ve dvou svazcích své Legendy o donu Juanovi (La légende de Don Juan. Son évolution dans la littérature des origines au romantisme, Paříž 1906) a od té doby vznikly desítky knih a studií dalších.

Od chvíle, kdy se na prknech španělského divadla objevil postava dona Juana, každá doba až do našich dnů pojmenovává jistý vztah k ženě donchuánstvím. Don Juan se proměňuje s proměnami postoje k bytí a světu, s pojetím lásky vášně, štěstí, přírody, svobody. Molière, Corneille, Shadwell, Goldoni, Da Ponte, Byron, Lenau, Puškin, Baudelaire, donchuáni libertini, sadisté, romantikové, realisté, pragmatikové — literárních zpracování donjuanské látky jsou stovky.

Tirsova hra je přeložena do italštiny, posléze putuje do Francie a do Anglie. Don Juan vstupuje do měšťanských salónů, povolna přejímá ideje libertinství, proklamuje právo na rozkoš, právo „miláčka přírody“, právo jedinice, jež při

roda vybavila větší silou. Odmítá morálku povinnosti, diktovanou zvenčí nějakým zákonem, ať je prezentován jako boží nebo lidský. Vyhláší povinnost vypovědět poslušnost jakékoli cizí autoritě, jež se nadřazuje „svědomí“, vnitřnímu citu, který se na jedné straně osvobozuje od společensky posvěceného pokrytectví (kodifikovaného v manželství), ale zároveň nebezpečně míří k sebeopojení silou, „pravdou přírody“. Rabelaisovo „Dělej, co chceš!“ — buď přirozený — se postupně stává něčím, co právě on, don Juan, manifestuje na každém kroku až s jakousi teoretickou zarputilostí, a nepostřehne, že popírá sám sebe, když manifestuje přirozenost tak důsledně, až se stává cynismem.

Molière — pětatřicet let po Tirsovi — obnažuje dona Juana z obou stran: jeho don Juan v nebe nevěří, manželství považuje za zástřené cizoložství, věrnost za pochybnou čest, nevidí „nic, co by mohlo uhasit oheň jeho žádosti“, uchvacuje ho krása všude, kde ji nalézá, vzdává ji povinnou úctu a hold, k němuž ho „zavazuje příroda“, jež sama určila, že „veškerá slast lásky se zakládá na změně“, ale zároveň je chladný a promyšlený počtář, věřící jen jedině věci: že dvakrát dvě jsou čtyři; má propočteny své vášně, pohrdá hlupáky, kteří nejsou schopni pronásledovat krásu, je to pokrytec v náboženství slasti, a co víc, má tartuffovskou radost z utrpení, jež působí, což je vždycky neklamný důkaz, že svědomí trýznitele o své čistotě uskrytu přece jen pochybuje. Radost ze zla je vždycky známkou vnitřní prohry: proto don Juan zaslouží lítosti. Molière zároveň vytváří v Elviře první ženu, která dona Juana lituje; je to protipól vychytralé národy Juanovy, bytost, která chce být raději obětí než mučitelem, ztělesnění touhy po stálosti citu a neopakovatelnosti, a tedy věčnosti lásky. Goldoniho Don Giovanni z první poloviny 18. století je přistřížen na míru měšťanského konzumenta laciných slastí.

Člověk bez problémů mravních, úlisný lhář a žvanil, který se tiše vytrácí, když dosáhl všeho, vyjednává a omlouvá své počínání vínem a — láskou, pláče, hroutí se v hrůze ze smrti, umírá jako zbabělec.

Byronův don Juan — autostylizace autorova — je už i z těch samotářů, kteří pod ironií skrývají slzy. Poprvé je don Juan ospravedlněn vnitřně: vychází ze zkušenosti s morální bídou světa a žen zolášt, sobeckých, zlých a závistivých, jimž je třeba se bránit. Nechce jít ve stopách svých zhýralých předchůdců, není zlý, děsí se konců lásky, poprvé svádí tím, že mu (zdánlivě) nezáleží na tom, svede-li, dívky i jejich matky mu nadbíhají. Jeho uhrančivá lhostejnost, nehybná maska, pod níž nepochybně i jemu, jako všem dalším jeho romantickým druhům, krvácí srdce, je zároveň sebezáchovnou stylizací. Zvláště o něm platí Unamunovo tvrzení, že je zároveň bytostně divadelní postavou, že hraje sám sebe, že miluje sebe, a ne své milenky, že dává o sobě snít a ve svých milenkách sní o sobě. Říkal-li don Quijote: „Vím, kdo jsem!“ don Juan říká: „Vím, co hraju!“ Lépe — a každý další romantický don Juan to tuší stále jasněji — „vím, oč se hraje“. Ale tato projekce sebe skrze druhého je již vykročením k druhému, je pokusem o navázání dialogu, začátkem drásového romantického monologu na scéně života, monologu vrhaného jako výzva ženě, která má už vědět, čím může být muži i sama sobě na cestě za pravdou mravní i společenskou. A at už se don Juan bolestně zraňuje na cestě od ženy k ženě, když odchází, aby zůstal věrný vlastnímu pohledu upřenému před sebe na obraz toho jiného v sobě, jenž v něm mluví, žena zůstává duší rozhovoru. Bez její spoluúčasti se neobejde romantikova vzpoura intelektuální, mravní či společenská. Je tišitelkou bolesti, spolutrpitečkou Juanovy trýzně nad ne- možností absolutní lásky. Juan nese své peklo v sobě. A zůstá-

vá hrdý i na konci romantického věku, když jako Baudelairův „netečný hrdina“ sestupuje do podsvětí a pohlíží tupě na brázdou svého života, kterou jeho loďka ryje do vod Acherontu.

Po porážce romantických revolucí vystřízliví z romantismu don Juan, zkrotne, stane se „realistou“, praktickým znalcem života, salónním hejskem, sukničkářem, případně pragmatikem, jak ho nastiňuje Balzac v Elixíru života slovy: „Jeho život byl výsměchem lidem, věcem, zřízením a myšlenkám. Pokud jde o věčnost, hovořil půl hodiny nenuceně s papežem Juliem II. a na konci rozhovoru mu se smíchem řekl: „Jestli je naprosto nutné volit, chci raději věřit v Boha než v ďábla. Moc spojená s dobrem je vždycky lepším útočištěm, než jaké může poskytnout Génus Zla.“

V měšťanské společnosti je don Juan mlčky uzákoněn jako cizoložník, bezejmenný cizopas: ztrácí i jméno dona Juana, a stane se případem pro psychiatra, biologa, fyziologa. Kon- zumní společnosti ve svých „panelstories“ jména don Juan neužívají, mají své anonymní playboye — pro obapolně takřka anonymní partnerství. Končí zde historie donchuánství? Odvěký příběh, který páter Gabriel Téllez poslal spěšně na prkna před třemi sty padesáti lety, aby nastavil zrcadlo chvatně naslouchajícímu publiku, které se přišlo pobavit a stěžít do- myslelo, jakou to historii lidského párování jim předvádí? Každé publikum se patrně vzpírá rozpoznat na scéně sebe: publiku na sklonku špa- nělského impéria. „Králové se baví v Buen Retiro,“ říká zpráva z února 1640, „poslouchají komedie v Koloseu, a pro- tože paní královně se líbí, když je vypískají, počtná si tak horlivě při všech, ať jsou dobré nebo špatné. A taky aby viděla, co se bude dít v parteru a na bidýlku pro ženy, jak se doopravdy servou a poškrábou a jak se budou navzájem sobě pošklebovat a jak si je budou dobírat mužští, hodili mezi ně krabice

s myšmi, a ty z nich vyskákaly, takže v tom povyku, pískotu a kvičení vzniklo spíše divadlo rozmarné než slušné. Šlechta rozděluje náš pan král lóže podle hodnosti.“

Zmíněná královna je Isabela Bourbonská, dcera Jindřicha IV., první žena Filipa IV. A to na dokreslení nejen prostředí, v jakém se hrálo, ale i scény, na níž vykvetlo don chuánství.

Od té doby až dodnes se scéna proměnila tolikrát, kolik podob se donu Juanovi dostalo. Žádná jiná postava neprošla tolika proměnami. Proč si každá doba stvořila svého donu Juana? Zdá se, že Tirso de Molina ve svém donu Juanovi v postavě, která se na jevišti objevila před třemi sty padesáti lety vytvořil typ klíčový, skrze nějž lze nahlédnout do vnitřního ustrojení každé doby.

Vladimír Mikeš

OSOBY

DON DIEGO TENORIO, *stařec*
DON JUAN TENORIO, *jeho syn*
CATALINÓN, *sluha*
NEAPOLSKÝ KRÁL
VÉVODA OCTAVIO
DON PEDRO TENORIO
MARKÝZ DE LA MOTA
DON GONZALO DE ULLOA
KASTILSKÝ KRÁL ALFONSO
DOÑA ANA DE ULLOA
FABIO, *sluha*
ISABELA, *vévodkyně*
TISBEA, *rybářka*
BELISA, *venkovanka*
ANFRISO, *rybář*
CORIDÓN, *rybář*
GASENDO, *rolník*
BATRICIO, *rolník*
RIPIO, *sluha*
AMINTA, *venkovanka*

PRVNÍ DĚJSTVÍ

DON JUAN TENORIO a *vévodkyně* ISABELA

ISABELA

Octavio, a teď tam!
Proklouzneš jen těmi dveřmi.

DON JUAN

Vévodkyně, splním, věř mi,
sladké ano, přísahám.

ISABELA

V lásce, kterou jsem ti dala,
v odevzdané povolnosti,
v něze ani v horoucnosti
čest jsem, říkáš, neprohrála?

DON JUAN

Ne, má lásko.

ISABELA

Rozžhnu svíci.

DON JUAN

Nerozžihěj! Lepší tma.

ISABELA

Ne, ne. Duši očima
o svém štěstí ujistit chci.

DON JUAN

Ach, to světlo protivné!

ISABELA

Bože můj, jsem ztracena!
Kdo, kdo jsi?

DON JUAN

Muž bez jména.

ISABELA
Nejsi vévoda?

DON JUAN
Já? Ne!

ISABELA
Pomoc!

DON JUAN
Mlč! Co z toho máš?
Dej mi ruku!

ISABELA
Podlý lháři!

DON JUAN
Vévodkyně!

ISABELA
Nepodaří
se ti prchnout. Králi! Stráž!

Vejde NEAPOLSKÝ KRÁL se svíci ve svícnu

KRÁL
Co se děje?

ISABELA (*stranou*)
Král! Prokrista!

KRÁL
Kdo tu je?

DON JUAN
Kdo by měl být?
Muž a žena, jenom klid.

KRÁL (*stranou*)
Chytráček. — Nehnout se z místa!

Ani krok! — Stráž! Stráž, kde jste?
Chopte se ho!

ISABELA
Zneuctěná! (*Odejde ISABELA.*)

Vstoupí španělský vyslanec DON PEDRO TENORIO a stráž

DON PEDRO
Kdo to volal, pane? Žena?
Tady někde u vás.

KRÁL
Běžte,

done Pedro Tenorio,
vemte si ho na starost!
Nějaký nezvaný host,
zjistěte mi, co to bylo,
ale tiše, nikde nic,
musí to být pěkný vandal,
přímo u mne! Je to skandál!
Já už nechci vidět víc. (*Odejde*)

DON PEDRO
Zatkněte ho!

DON JUAN
Počkat, pane!
O svůj život nemám strach,
ale kdo by na něj sáh,
zadarmo ho nedostane.

DON PEDRO
Chopte se ho!

DON JUAN
Nespleť se!

Musel bych být někdo jiný,
a ne šlechtic ze družiny
španělského vyslance.
Ne, takhle ne, v souboji
sami dva změříme síly.

DON PEDRO

Počkejte s tou ženou chvíli
ve vedleším pokoji. (*Ostatní odejdou*)
Už jsme sami. A teď tas!
Mně předved' svou odvahu.

DON JUAN

Na to nemám povahu,
abych, strýčku, zabil vás.

Kdopak jsi?

DON JUAN

Tys nepochopil?

Podívej, tvůj synovec.

DON PEDRO (*stranou*)

To je tedy pěkná věc! —
A co jsi to, k čertu, ztropil
za skandál? A tady! Hrůza!
No tak honem, co se stalo?
Darebáku, bylo málo
těch tvých kousků? Lumpe drzá,
zabiju tě!

DON JUAN

Nebyls jiný,
nebyls jiný za mlada,
víš, jak láska vypadá,
ta ať mě teď zproští viny.
A když tedy nedáš jinak,
povím ti už pravdu celou:

měl jsem schůzku s Isabelou,
s vévodkyní . . .

DON PEDRO

Ty jsi bídák.

DON JUAN

Podved jsem ji.

DON PEDRO

Podved? Jak?

DON JUAN

Jednoduše. Tma už byla,
za vévodu Octavia
jsem se vydával . . .

DON PEDRO

Ach tak!

To mi stačí. Mlč! — Teď vezmi
rozum do hrsti. Ten špás
by mně mohl zlámat vaz.
Ne, tohle král vědět nesmí.
Nestačilo ti, ty hejsku,
že jsi jako potřeštěný
zostudil čest jedné ženy
urozené ve Španělsku,
abys musel jinou svěst.
V Neapoli! A hned samu
nejpřednější dvorní dámu!
Na tebe jen boží trest!
Otec tě sem z Kastilie
uklidí a pohostinná
Neapol tě jako syna
přijme na břeh Itálie,
že sem přijdeš jako domů,
takže bys moh vděčný být,

a ty musíš urazit
její čest a ještě k tomu
vévodkyni? Tak co s tím?
Ne, tady nic nepomáhá!
Každá vteřina je drahá,
co chceš dělat?

DON JUAN

Strýčku, vím,
jsem vinen, bylo by k smíchu
pokoušet se o výmluvy.
Jsem vaše krev, tak mou krví
mě omyjte ze všech hříchů.
Jenom taste, já si kleknu,
tady, pane, je má zbraň.

DON PEDRO

Na, vezmi si meč a vstaň!
Jen, že prosíš, to ti řeknu!
Víš, co je tam pod balkónem?
Nebál by ses skočit do tmy?

DON JUAN

Mám křídla, když o život mi
běží, díky.

DON PEDRO

Musíš honem
na Sicílii. A zmiz!
Nebo do Milána. Já ti —
napíšu.

DON JUAN

Už jdu.

DON PEDRO

Tak platí?

DON JUAN

Platí.

DON PEDRO

Čekej na dopis!

Hned ti potom podám zprávu,
jak ta smutná záležitost
dopadla.

DON JUAN

Hleď na mou lítost.

DON PEDRO

Má to mládí horkou hlavu.

DON JUAN (*stranou*)

Jen když jsem se dobře měl.

DON PEDRO

Nu tak honem, ať jsi dole!

DON JUAN (*stranou*)

Proč bych nešel z Neapole
zkusit štěstí do Španěl.

DON JUAN *odejde, vstoupí* KRÁL

DON PEDRO

Chtěl jsem, pane, splnit rozkaz,
já se doopravdy snažil,
ale on . . .

KRÁL

Je mrtvý?

DON PEDRO

Zmizel.

KRÁL

Jak to?

DON PEDRO

Rval se, že ho ani
deset mužů nezdrželo.
Zůstali jsme tu s ním sami,
myslil jsem si, omluví se,
ale kdepak on, hned tasil,
otočil plášť kolem paže,
čelil nám a těžce zranil
vojáky, když ustupoval.
Už by se nám neubráníl,
čekala ho smrt, a když si
už nevěděl s námi rady,
s balkónu se v zoufalosti
vrhl dolů do zahrady.
Všichni lidé sousedními
dveřmi utíkali za ním,
jako had se dole svíjel,
smrtná křeč zmítala jím,
ale když už vojáci se
k němu hnali, umazaný
od krve, vstal a když křikli:
„Zab ho, zab!“, hnal se jak štvaný
jelen dál. To nepochopím.
A tu ženu máme tady
vedle. — Je to Isabela!

KRÁL

Cože?

DON PEDRO

Je prý oběť zrady
Octavia, který se jí
podvodem a lichotkami
lstivě zmocnil.

KRÁL

Co to říkáš?

DON PEDRO

Jen co sama svěřila mi.

KRÁL (*stranou*)

Běda cti, té duši mužů,
když má, ženy, bydlet s vámi,
jež jste jí v své vrtkavosti
tak křehkými nádobami. —
Sluha!

Vstoupí SLUHA

SLUHA

Přejete si, pane?

KRÁL

Přiveď mi sem tu — tu paní!

DON PEDRO

Ať, Výsosti, pro jistotu
stráž dá dobrý pozor na ni.

Stráž přivádí ISABELU

ISABELA (*stranou*)

Bože, jak se beze studu
podívat do očí králi?

KRÁL

A ty jdi! Stůj přede dveřmi
dokud tahle bude tady! —
Ty běhno, co posedlo tě?

Lepšího nic nemohla jsi
udělat než tady, u mne
zmařit v sobě tolik krásy,
můj dům pošpinit!

ISABELA

Ach, pane . . .

KRÁL

Mlč, mlč! Jazyk nepozlatí
hřích, v kterém jsi urazila
moji čest. Jak mohlas dát jí
za vévodu Octavia?

ISABELA

Pane...

KRÁL

Postav pevné hrady
s cimbuřími, zdmi je obžeň,
vztyč hradby a palisády
proti lásce, její malý
lučištník je všecky zbourá,
a co může shořet, spálí! —
Done Pedro Tenorio,
ať tu ženu ihned dají
do věže, vy jděte zatknout
Octavia, vévoda jí
musí splnit přísahu.

ISABELA

Mějte, pane, slitování,
jen pohled!

KRÁL

Když vy můžete
takhle patlat ty své zrady,

nač se dívat tváří v tvář
urážce za svými zády? (KRÁL *odejde*)

DON PEDRO

Jdem!

ISABELA

Nechci se vymlouvat . . .

Vyčítat mi lehké mravy!

Ale byl to Octavio,
vévoda! Snad se to spraví!

VÉVODA OCTAVIO *a jeho sluha* RIPIO

RIPIO

Jak to, že už pán dnes vstává?

OCTAVIO

Ani spánek neuhasí
žár, jímž láska smyslila si
žhnout mou duši do řeřava.
Je to neposedné dítě,
tenhle amor. Což ho vábí
v postýlce si na hedvábí,
v hermelínu, na dykytě
chvilku zdřimnout? Kdepak spát!
Od svítání sebou vrtí
neklidně, má tisíc chutí
vyklouznout a jít si hrát.
V duchu chodím k Isabele,
bez ní, brachu, mě žal kruší,
a že jí mám plnou duši,
tělo nechce spát a bděle

střeží hradby její ctnosti,
ať jsem vzdálen nebo s ní.

RIPIO

Ta tvá láska, odpusť mi,
podobá se ztřeštěnosti.

OCTAVIO

Co to říkáš? Ty ses pomát.

RIPIO

Říkám, že se nehodí
milovat tak jako ty.
A víš proč? Mám pokračovat?

OCTAVIO

Jenom mluv.

RIPIO

Nu, řekni sám,
ona tebe miluje?

OCTAVIO

Pochybuješ o tom?

RIPIO

Ne.

Máš ji taky rád?

OCTAVIO

Nu, mám.

RIPIO

Tak proč si hrát na hlupáky,
schnout a steskem omdlévat
pro toho, koho mám rád,
jestli on mě má rád taky.
Kdyby ti snad dala košem,
zbožňovat ji, mít se k ní,
čekat, ať se obměkčí,
to by bylo chytré, ovšem,

ale když je celá žhavá
a ty do ní jakbysmet,
proč se nevezmete hned?

OCTAVIO

Takhle, blázne, ať se vdává
pradlena anebo žení
lokaj, těm to neubere.

RIPIO

No co, ženská, která pere,
pro tebe nic ovšem není.
S žádnou si však nežadává,
jak se vzdává, dřív než vdává,
nebo jak je povídává,
prostě v ničem, co ti dává,
ona totiž umí dát,
jak by jiná neuměla.
Zkus to, jestli Isabela
umí vůbec aspoň brát.

Vstoupí SLUHA

SLUHA

Máte tady španělského
vyslance, chce k vám. Prý honem!
Říká to moc divným tónem.
A jestli jsem něco v jeho
hartusení nepřeslech,
má prý na vás zatykač . . .

OCTAVIO

Na mne? Mě chce zatknout? Zač?

SLUHA

Mám ho nechat vejít?

OCTAVIO

Nech.

DON PEDRO TENORIO *se strážemi*

DON PEDRO

Svědomy má čistě zřejmě,
kdo si tu tak klidně spí.

OCTAVIO

Když však, excellence, vy
návštěvou svou poctíte mě,
nehodí se, abych spal:
budu bdít až do skonání.
Co či koho tu pán shání?

DON PEDRO

Poslal mě k vám, pane, král.

OCTAVIO

Jestli jemu za to stálo
na mne myslet, co chtít víc?
Jemu neodepřu nic,
život položit je málo.
Není to snad, pane, štěstí,
že si na mne vzpomněl s něčím?
Nuže, čemu za to vděčím?

DON PEDRO

Mluvte raděj o neštěstí.
Král mě poslal, jak hned zvíte,
splnit jisté příkazy.

OCTAVIO

Nu tak ven s tím, markýzi,
pročpak ještě otálíte?

DON PEDRO

Mám vás ihned zatknout.

OCTAVIO

Cože?

DON PEDRO

Nerozčilujte se, klid.

OCTAVIO

Proč mě máte uvěznit?
Co jsem provedl, můj Bože?

DON PEDRO

To snad víte líp než já.
Povím vám však — jestliže je
všecko omyl — co se děje
a proč mě král posílá.
Obři noci stáhli s nebe
černé plachty, od večera
rozvěšené, prchli v hrůze
před svitem, jenž klíčil z šera.
My však s králem ještě bděli,
aby byla vyřízena
jistá věc — mocní jsou vždycky
protinožci slunce — žena
vtom však křikla: pomoc! pomoc!
někde blízko, rozezněla
se ta slova nočním tichem,
ozvěnou se dlouze chvěla,
utlumená klenbou sní.
Jeho Výsost po hlase šla,
ale co tam uviděla!

Ne! Nějaký muž a v jeho
náručí je Isabela.

Král mi řekne, ať je zatкну.

Ale on — to byla vzteklá
stvěra, která klne nebi,
nějaká obluda z pekla,
ďábel říkám, podle mne se
jen podobal na člověka.

Jsme tam spolu sami, chci ho
odzbroit, nu, což se nechá!

S balkónu se mezi jilmy,
jejichž korunami střecha
paláce je lemována,
vrhne dolů, nezanechá
nic než čmoud. Jdu rychle zatknout
vévodkyni, celá skleslá
vyznala, že Octavio
svedl ji, že proto klesla,
že jí slíbil manželství.

OCTAVIO

Co to říkáte?

DON PEDRO

Už celá

Neapol si o tom šeptá,
že dnes v noci Isabela . . .

OCTAVIO

Mlčte, nechte mě už být!
Její věrnost mám mít za lež!
Byla-li čest její faleš,
nesmíte nic zatajit.
Tenhle jed od vás mám pít,
aby moje ušlechtilá

láska se jím k smrti zpila?

Pak je jed jak lasice,
která uchem počít chce,
aby ústy porodila.

Zapomněla Isabela?

Zabila mě, duše má?

Ano. Špatná novina
vždycky nejvíc naspěch měla.

Nač by se mi duše chvěla,
kdybych věřil, že to byly
rozmary, jež mučí chvíli,
do myšlenek přijdou rýt,
až chceš sluchem vyslídít
to, v co oči uvěřily.

Markýzi, je možné, že si
jenom se mnou lstivě hrála,
že mou lásku oklamala?

Ne, můj rozum nemůže si
na to zvyknout! Jak mě děsí
zákon, jenž nůž na krk dává
a chce pomstu. Nemám práva
pomstít její čest, když mi je
nevěrná. Spí s někým, zmije!
V paláci! . . . Mně hoří hlava.

DON PEDRO

Jako že vzduch ptáka nese,
že si v moři plují ryby,
jako že se sláva líbí
každému, že oddaně se
chová přítel, nebo že se
v nepříteli skrývá zrada,
že čtyř živlů že se skládá

všecko, že je světlo ve dne
a že noc vždy k ránu bledne,
tak je všecko čirá pravda.

OCTAVIO

Musím věřit, co mi zbývá?
Už mě nepřekvapí nic,
žena věrná sebevíc
je jen žena vrtošivá.

Je vám jasné, že jste křivá
svědectví měl proti mně?

DON PEDRO

Uvažte teď rozumně.
jak se z toho dostanete.

OCTAVIO

Nejlíp zmizet hned.

DON PEDRO

Tak jděte,

pospěšte si ze země.

OCTAVIO

Do Španělska půjdu, pane,
vyléčím tam hořký smutek.

DON PEDRO

Předem byste těžko utek,
jděte zadem.

OCTAVIO

Lásky plané,
třtiny větrem ohýbané!
Hněv mnou cloumá, bolest dravá
rozdírá mě do krvava.
Pryč z té lži, pryč z Itálie!
Sbohem vlasti! Ona mi je
nevěrná. Mně hoří hlava!

Odejdu a vstoupí TISBEA s rybářskou sítí v ruce

TISBEA

Já z dívek, které moře
palčivě často líbá,
když vlny pokoušejí
nohama bělostnýma,
jediná trýzně lásky
jsem ušetřena byla.
Volnosti sladká, díky,
mně hlava netřeštila
tyranstvím kruté vášně.
Když se tu slunce válí
v ospalých mořských vlnách
a mění na opály
oblázky, z nichž zas luna
udělá ametysty,
když perly začnou stoupat,
jak vítr zvíří prach,
můžeš se zaposlouchat
v křik ptáků, ve skalách
zašplíchá voda temně.
To vezmu prut a čěren
a vypluju si v bárce
a když je splávek klidný,
nechám se houpat sladce.
Pak zkusím do čěrenu
ústřice nabrat ze dna,
proud nese mě jak pěnu,
když už jsem unavená.
Tak co mi tedy schází?
Žiju si na svobodě

a radosti své klidné
svěřuju jenom vodě.
Trápení lásky neznám,
vím, že je láska zmije,
že do srdce se vtírá
a potom z něho pije.
A mám to od druhých,
s kterými občas jedu
lovit za noci ryby,
že láska je číš jedu.
A když se nešťastním,
které z ní nejvíc pily,
posmívám, která z nich mě
upřímně nezávidí?
Ach, jak jsem šťastná, lásko,
žeš pokoj dala mi!
Nebo se ti snad nezdá
můj palác ze slámy
dost dobrý, abys vešla?
V osikách před chatrčí
hrdličky slyším vzlykat
a jak se trochu zšerí,
poslouchám koncert cikád.
Co potřebuju k štěstí?
I sláma svědčí ženě!
Jsem jak ty mandarinky
do slámy uložené!
V slámě mám ještě s pelem
schovanou svoji ctnost,
křehké sklo, na něž stačí
jen neopatrnost.
Z rybářů v Tarragoně

se každý za mnou bláznil.
Jako bych stála o ně!
Bráním se pohrdáním,
jsem hluchá k jejich vzdechům,
směju se, když mě prosí,
a odbudu je rázně,
že víckrát netroufnou si.
Anfriso si teď zase
umanul dvořit se mi.
Tomu to ještě sluší,
a hloupý také není.
Statečný, žádný mluvka,
a, bože, trpělivý.
Tak ode mne už zkusil,
že se až člověk diví,
že nezačíná vzdychat
jako ti všichni před ním.
Noc co noc, v zimě, v dešti
chodí tu za stavením,
větvičky z mladých jilmů
za okna zastrká mi,
jak by chtěl chýši opříst
sliby a lichotkami.
S kytarou jednou přijde,
podruhé se šalmají,
myslí si, jak mně hraje,
zatím si já s ním hraji,
tak jako vždycky s láskou.
Ta na mě nevyzraje,
jsem v jejím rabství paní,
láká mě na šalmaje,
a já vyžrála na ní.

Anfriso ať se trápí,
po nocích běhá v dešti,
já si ho sotva všímám
a jiné po něm třeští.
Milovat toho, kdo je
námi už předem sytý,
pohrdat tím, kdo rád má,
ta muka připraví ti
jen krutá, krutá láska.
Vždy týrat, to je její,
jen lačnění ji živí
a sytost zabije ji.

Ach, dokud hebkým pelem
čas rosí mládí mé,
poklekám před údělem:
jen lásku, lásku ne!
Šťasten, kdo lásku mine,
třeba mu byla snem,
ať život mu dá jiné,
jen lásku, lásku ne!

Ty hloupá, nemrzí tě
povídat od rána?
Vždyť jsem dnes ani sítě
usušit nedala.
Teď musím pro udičky
a shánět vнадidlo,
hrám si tu se slovíčky
a mám tak napilno.

Co to?! Tam se dva muži
vrhají z lodi do vln,
loď se už sotva drží
na vodě, o skalisko

kýl jistě roztříštila,
jak velký paví ocas
ježí se plachta bílá,
úzkostně na ni hledí
ti trosečníci. Rychlá
vlna se žene k lodi,
mocně se vzdouvá, šplíchlá
a z plachty jsou jen cáry,
vrak klesá, mizí, zbyla
košová plachta venku,
ta vítr uvěznila
jak blázna do kazajky.

(Stranou: Topím se!)

Bože, ten jeden tone!
A druhý na něj čeká.
Odvážný člověk! Honem!
Na záda si ho dává,
jako Aeneas v Tróji
Anchísa, plave chrabře,
proboha, je tam někdo,
aby jim pomoh na břeh!?
Anfriso, Tirso, rychle,
Alfredo! Vždyť mě vidí!
Ale slyšet mě není.
Bože, běžte tam, lidi!
Už zachytil se břehu
a vynesl ho, sláva!
A omdlel! A ten druhý —
se otřepal a vstává.

CATALINÓN *nese v náručí svého zachránce* DONA JUANA,
jsou zmáčeni

CATALINÓN

Čert aby to moře spral,
ještě ke všemu je slané.
Člověk v něm div nezůstane,
o život aby se rval.
Výheň smrti! Kovadlina!
V té spoustě že smrt se kuje?
Moc, bože, té vody tu je!
Proč ne radši moře vína?
A slaná! To na shledanou!
Já nepřišel na ryby,
mně, mně čistá nechybí,
brr, natož když mám pít slanou.
Pryč od těch palčivých výhní,
rozvlněných kovadlin,
byť byly z ohnivých vín.
Do smrti se vodě vyhni!
Když nepuknu, neokusím
do nejdelší smrti doušek,
i zbožnost ať nechá zkoušek.
i tu svěcenou si hnusím.
Pane! Zmrzlý je jak drozd.
Snad neumřel! To by bylo.
To moře nám zatopilo!
Všeho, všeho už mám dost.
Koho mohlo napadnout
zasít do vln sosny, v slupce
z křehkých prken, na šalupce
křížem krážem mořem plout.

I ten blázen zasloužil by,
krejčí, co ta moře spích
a pak nechal jehlu v nich
pro kompas. Děly se chyby!
Ach, buď proklet, Iásóne,
a ty taky, Tyfisi!
Už ho nikdo nevzkřísí.
Co teď, Catalinóne?

TISBEA

Ještě chvíli, vlny by vás
smetly, měl jsi namále.
Pocuchalo vás to?

CATALINÓN

Zle!

Smůla na smůlu! Já vyváz,
a pán to má spočítáno,
vidíš, nehne se.

TISBEA

Buď zticha!

Ne, on žije, dýchá! Dýchá!

CATALINÓN

Doopravdy, dýchá?

TISBEA

Ano,

ústy, to se nevidí.

CATALINÓN

Já se tady k němu shýbám . . .

Tak sláva. To rukulíbám,
tu tvou bílou ručku.

TISBEA

Jdi,

nehloupni, a zavolej mně
rybáře, běž tam k těm chýším.

CATALINÓN

Rybáře? A přijdou, když jim
řeknu já?

TISBEA

No samozřejmě!
Je to šlechtic? Kdo to je?

CATALINÓN

Velký pán, syn nejvyššího
královského komořího.
Teď nás přijme v Seville
král a budu vévoda,
za pár dní z pouhého sluhy,
určitě mi za zásluhy
a oddanost titul dá.

TISBEA

Jak že se jmenuje on?

CATALINÓN

Ten? Don Juan.

TISBEA

Přiveď lidi.

CATALINÓN

Jdu.

(Odchází)

TISBEA

Už v tváři člověk vidí,
hrdý, mužný, prostě don.
A jak, bože, nastrojený!
Hezký chlapec. Tak pojď sem.

TISBEA *si pokládá hlavu* DONA JUANA *do klína.*

Probudte se.

DON JUAN

Kde to jsem?

TISBEA

Nevidíte? V rukou ženy.

DON JUAN

Jste můj život, jestli moře
byla smrt: čím ta teď je,
když jsem rovnou na nebe
vystoupil z pekla té bouře.
Kde je smršť, co lodi tříští
a cloumá mnou, až se rouhám?
Vyvrhnou mě k vašim nohám?
Vyvrhnou mě k útočišti?
Přístřeší mi chcete dát?
Ožívám ve vašem vánku,
a to jsem měl na kahánku,
znovu budu milovat.

TISBEA

Plna pěny mrazivé
ústa horká slova pění,
jen jste přestál utrpení,
sám ještě víc trápíte.
Ach, já vím, jak kruté bývá
moře, když se rozbouří.
Potom, když je po bouři,
co pak z jeho vášní zbývá?
Vy jste pil z vln plných soli
tu řeč, než jste procitl znova,
pálí jak sůl vaše slova,

vydechnout mi nedovolí.
Mluvil byste třeba němý,
mrtvého vás přinést proud,
vánky byste slyšel dout
ve mně, bože, nelžete mi!
Jaký potom budete,
když hoříte takhle zmáčen.
Jaký blesk pak šlehne z mračen?
Bože dej, ať nelžete!

DON JUAN

Ne, já blázen neměl o vlas
minout smrt tam ve vlnách,
před vámi mne svírá strach,
že umřu zblázněný do vás.
V ledu vln, když na hřebeni
chladné stříbro vytepaly,
mohl jsem spát, teď mě pálí
plameny, až krev mi pění.
Jste slunce, jež do žáru
slilo všecku svoji moc,
vy jste den, jste černá noc,
jste sněh plný požárů.

TISBEA

Jakým ohněm planete!
Vaše smysly, byť jste zkřehlý,
popelcem by brzy lehly.
Bože dej, ať nelžete!

CATALINÓN, CORIDÓN a ANFRISO, *rybáři*

CATALINÓN

Podívej, co vedu jich.

TISBEA

Pán se zrovna probral z mdloby.

DON JUAN

Vás tu nebýt, nevím, kdo by
život do mne zpátky vdých.

TISBEA

Coridone, Anfriso,
chcete pro mne, kamarádi,
něco udělat?

CORIDÓN

Moc rádi,
jenom rychle řekni, co.
Kdo by ti nesloužil rád,
rozkaž, poruč, jen tvé rudé
rty to vyřknou, už to bude,
stačí prstem ukázat:
skoč do ohně, já to chci,
srovnej hory, zorej vlny,
snes mi v dlaních světlo luny,
rukou zastav vichřici.

TISBEA (*stranou*)

Jak mi byly ještě včera
ty lichotky protivné.
A teď ptám se: lžou či ne?
Začla trápit nedůvěra! —
Šla jsem chytat ryby, sednu
jako vždycky na skalisko
a najednou vidím: blízko

u pobřeží loď jde ke dnu,
volám, plavou tam dva muži,
moře řve, topí se sluha,
pán se s ním sám do vln vrhá,
vyvázne se zdravou kůží,
ale klesne v bezvědomí,
už sotva popadal dech,
když ho vynes na zádech.
Zlé to bylo. Napadlo mi
poslat pro vás, jsem tu sama
a nevím si sama rady.

ANFRISO

Od toho jsme všichni tady,
vážená a zbožňovaná,
pomocť, když je zapotřebí.
Tak co?

TISBEA

Vzít a dát ho ohřát
ke mně, uschnout, otec pořád
říká: pomoz v nouzi.

CATALINÓN

Že by?

TISBEA

Tomu, kdo se octne v tísní,
hleď posloužit.

CATALINÓN

Na mou duši,
té holce to strašně sluší.

DON JUAN

Poslyš!

CATALINÓN

Co je?

DON JUAN

Ne abys mi
něco proved, když se zeptá,
nevíš, kdo jsem. Víš, oč jde!

CATALINÓN

To nemusíš říkat mně,
nevím, neznám, nejsem brebta.

DON JUAN

Zajímá mě, je moc hezká!
Tu dostanu!

CATALINÓN

Dostaneš?

I tuhle?

DON JUAN

Mlč a už běž!

CORIDÓN

Anfriso, a my jim dneska
v noci můžem zazpívat,
za chvíličku můžem začít,
pozvi všechny!

ANFRISO

Budem tančit,
až se bude kouřit z pat!

DON JUAN

Umírám.

TISBEA

Vždyť žijete.

DON JUAN

Ale trpím. Nevidíte?

TISBEA

Nevím proč.

DON JUAN

Vy dobře víte.

TISBEA

Bože dej, ať nelžete! (*Odejdou*)

DON GONZALO DE ULLOA a KASTILSKÝ KRÁL ALFONSO

KRÁL

Komture, jak jste pořídil v těch věcech?

DON GONZALO

Váš bratranec král Juan, v Lisabonu
si právě chystal třicet lodí.

KRÁL

Načpak?

DON GONZALO

Říkal, že na Gou, já mám však za to,
že připravuje mnohem menší podnik.
Tanger a Ceuta. Těch, myslím, chce dobýt
ještě teď v létě.

KRÁL

S požehnáním božím
ať tedy získá nebi větší slávu.
A co jste dohodli?

DON GONZALO

On žádá Serpu
a Moru, Olivencii a Toro
a výměnou vám chce dát Villaverde,
Almendral, Herreru a Mértolu
na čáře Portugal a Kastilie.

KRÁL

Nu, dobrá, done Gonzalo, to schvám.

Povězte mi však něco o své cestě,
jste unavený, i když byla šťastná.

DON GONZALO

Ach, sloužit vám mě nikdy neunaví.

KRÁL

Jaký je Lisabon?

DON GONZALO

Největší město Španěl.

A jestli chcete, abych vypravoval,
co jsem tam viděl, pobízet se nedám.

KRÁL

Dejte sem křeslo a začněte honem.

DON GONZALO

Osmý div světa! Jen jít Lisabonem!

Jenom ten mohutný Tajo,
který teče ze Španělska,
pramení na Sierra Cuenca,
běží přes půl naší země
k Lisabonu a tam vtéká
majestátně kousek pod ním
na jižním okraji města
do moře, do oceánu,
ale než ty vody vtěsná
do něho klínem dvou vrchů,
hloubí tu, když se zřek jména,
přístav plný lodí, bárek
a galér z celého světa.

Jak když tam bydlí sám Neptun,
všude samá karavela,
z břehu jeden velký mumraj,
to už ani není řeka.

A Cascaes s Juliánem,

dvě pevnosti, myslím, dneska
nedobytné, jistí přístav
od moře, a do Betléma,
to je klášter, kde žil svatý
se lvem, je půl míle z města,
kamenem si drásal hrud',
a už dlouho do kláštera
ukládají k odpočinku
katolická veličenstva.

Od Alcántary se vine
nádherným údolím cesta
mezi třemi vrchy vzhůru
k františkánům do Jabregas.
Pohled dolů i ty kopce,
to je krása, to se nedá
vypovědět, představte si
to nejlepší od Apella;
když se na ně zadíváte
z dálky, jsou to šišky ze skla
zavěšené na nebesa.

Deset Římů se tu smětná,
kláštery, kostely, chrámy,
budovy, ne, to se nezdá,
je to tak, a panské domy,
čtvrti, v kterých bydlí šlechta,
a nejenom silné vojsko,
taky umění a věda,
řády vskutku Milosrdných,
a spravedlnost jen jedna,
všechna čest a vzor i pro nás,
a kéž by se do Španělska
z toho dostal aspoň díl.

Nad něčím však srdce plesá
ještě víc: že šest mil z hradu
je vidět snad na šedesát
vesnic přímo na pobřeží,
mezi nimi Odivellas
s klášterem, byl jsem tam uvnitř,
v šesti stech třiceti celách
žije strašně mnoho sester,
někdo říká tisíc dvě sta.
Odtud se až k Lisabonu
těsně vedle sebe bělá
jedenáct set třicet statků,
andaluské dvory, selská
stavení se zahradami,
s topoly. Uprostřed města
je Rucío, velká plaza,
velmi dobře položená,
před sto lety tady ještě
byla voda a když klesla,
začli stavět na nábřeží,
třicet tisíc domů dneska
může tu být a spleť ulic
táhne se do nedohledna
vpravo vlevo, *Rua Nova*,
Nová jmenuje se jedna,
je to malý Orient:
je tu všechno, nepřeborná
krása, jeden kupec trží
tolik, říkal král, že smetá
mince místo počítání
do okovaného vědra.
A těch lodí u paláce,

každá druhá naložená
po okraj vším možným, ovšem,
pšenicí, towarem v bednách
z Francie a Albionu.

A sám palác, to snad nemá
obdoby, na břehu Taja,
to je nadýchaná pěna,
prý sám Ulyxes ho stavěl,
odtud taky původ jména,
latinsky Ulisibona,
jeho znak je rozjizvená
koule, jsou to šrámy z bitvy,
a on je má za piedestal,
Alfons Jindřich by v ní prohrál,
kdyby Kristus za ním nestál.
A ty lodě v loděnici,
obrovité, větší neznám,
i bitevní všeho druhu,
lodě, lodě, na člověka
padá až děs, zdá se zdola,
že sahají málem k hvězdám.
Ještě něco Lisabon má,
co nemají jiná města,
obyvatelé si klidně
sedí doma u oběda
a vidí, jak před dveřmi jim
vytahují síť, v níž pleská
spousta ryb, že z čerenu jde
přímo na stůl čerstvá treska.
A pak stojí za to postát
v závanu prvního šera
na břehu, když stovky lodí

připlují s nákladem dřeva,
obilí, ovoce, octa,
zeleniny, vína, chleba,
a dokonce taky s ledem
ze Sierry de Estrella.
S křikem na hlavách to nesou,
rozvážejí na koleskách
na prodej! Ach, marná snaha,
je to jako vzletět k hvězdám,
chtít vám popsat aspoň kousek
toho bohatého města.
Na sto třicet tisíc lidí
žije tam, a abych přestal
unavovat, král tam žije,
poroučí se.

KRÁL

Krásná cesta!

Done Gonzalo, já raděj
poslouchám ta vaše vzletná
vyprávění, než bych vyjel
sám do těch míst, která neznám.
Máte děti?

DON GONZALO

Ano, dceru,
krásnou dceru, je z ní slečna,
příroda si na ní dala
záležet, je milá, hezká.

KRÁL

Chtěl bych pro ni vybrat muže.

DON GONZALO

To už jako by ho měla,

se vším souhlasím, i za ni.
Kdo je to? Je ze Španělska?

KRÁL

Kdo? Don Juan Tenorio
ze Sevilly. Zatím mešká
v cizině.

DON GONZALO

Jdu o tom zpravit
doňu Anu.

KRÁL

Jděte, jděte,
a vraťte se s odpovědí,
zařídte to ještě dneska.

DON JUAN TENORIO a CATALINÓN

DON JUAN

Vyvedeš, až půjdou tančit,
ty dvě její krásné klisny.

CATALINÓN

Spolehni se.

DON JUAN

Ne abys mi
potom strachem začal jančit.
Že se ti už klepou lýtka,
přiznej se!

CATALINÓN

To má být vtip?
Catalinón není typ,
z kterého je třasořitka
když se na něj dupne, víme?

DON JUAN

Jak jen začnou hopsat, koně
osedláš, a potom pro ně
zaskočíš a poběžíme.
Na těchhle to bude let.

CATALINÓN

Tak chceš svést i tuhletu?

DON JUAN

Já bez těch svých záletů
nemůžu už vydržet,
prostě zvyk, jsem jaký jsem.

CATALINÓN

Na ženské jsi strašná metla.

DON JUAN

Tisbea mně rozum spletla,
ta se musí líbit všem...

CATALINÓN

Je to hodná holka.

DON JUAN

Je.

CATALINÓN

Z vděčnosti jí život zkaz!

DON JUAN

Zrovna jako Aeneas
karthaginské královně.

CATALINÓN

Jen podvod a lež a klam,
ten, kdo věrná srdce drtí,
zaplatí to jednou smrtí.

DON JUAN

Času dost, nic nezmeškám.

Nu, tak vidíš, marná věc,
třasořitka jsi.

CATALINÓN

To není
ostuda, že v podvádění
ženských chci být zbabělec.
Nešťastnice, už je tu.

DON JUAN

Zmiz a připrav koně! Jasně?

CATALINÓN

Chudák holka! My ti krásně
splatíme tvou dobrotu.

[CATALINÓN odejde, vstoupí TISBEA]

TISBEA

Jak jsem chvíli bez tebe,
smutná jsem a celá nesvá.

DON JUAN

Věřil by ti, kdo tě nezná,
mě div z tebe nezebe.

TISBEA

Mám tě ráda.

DON JUAN

Ach, já vím,
nějak dlouho tají ledy.

TISBEA

Vždyť jsem tvá!

DON JUAN

Nač čekat tedy,
umučit se váháním?

TISBEA

Ne, to jsem si nemyslela,
že milujem pro bolest.
Nebo je má láska trest,
trest, že jsem se vždycky chtěla
lásce vyhnout?

DON JUAN

V tobě žiju,
bez tebe jsem míň než sám,
poruč, života se vzdám,
i když z něho lačně piju.
Být tvým sluhou třeba jen,
na cestu ti sypat kvítí,
pro tebe žít: slibuji ti,
stanu se tvým manželem.

TISBEA

Chudá holka k šlechtici?
Jakpak by sis mě moh vzít?

DON JUAN

Láska může aksamit
spojit třeba s kytlicí.

TISBEA

Ráda bych ti uvěřila.
Muži umí strašně klamat.

DON JUAN

Já ti nechci srdce zlámat.
Nevěříš mi, ty má milá?
Co víc ti mám k nohám snést?
Máš mou duši! Tohleto je
víc než láska.

TISBEA

Budu tvoje,

ale slib mně na svou čest,
že se vezmem!

DON JUAN

Přísahám!

TISBEA

Uvaž, před kým máš ten dluh,
že je smrt a že je Bůh!

DON JUAN

Času dost, nic nezmeškám.
Jsem tvůj otrok, jak jsi chtěla,
dokud, bože, žít tu mám,
čestné slovo, přísahám.

TISBEA

Teď ti patřím celá, celá.

DON JUAN

Vidíš, jak má touha prosí.

TISBEA

Půjdem ke mně, pojd', můj bože,
na naše svatební lože.
Pojd', schovej se do rákosí!
Nikdo? Nikdo! Počkej chvíli!
Jen se sítím propletu.

DON JUAN

Tudy?

TISBEA

Rychle, pojd'. Jsme tu.
V našem domečku, můj milý!

DON JUAN

Ta nádhera. Tak tě mám.

TISBEA

Kdybys nesplatil svůj dluh,
zatratil by tě sám Bůh.

DON JUAN

Času dost, nic nezmeškám.

CORIDÓN, ANFRISO, BELISA *a hudebníci*

CORIDÓN

Tak, chlapci, a spusťte dur!
Kde je Tisbea? Tak na ni
zavolej. A začnem! Páni
musí u nás najít dvůr!

ANFRISO

Tisbeo, pojd'! Atandrie!
— Prosták tomu nerozumí,
tenhle to s ní jinak umí,
do plamene olej lije. —
Počkejte s tím tancem chvíli,
bez ní přece nezačneme.

BELISA

Tak jdem pro ni, pojdte!

CORIDÓN

Jdeme.

BELISA

Abychom snad zabušili.

CORIDÓN

Kdepak, ta teď nemá kdy.
Hosty obskakuje jistě,
takhle být na jejich místě.

ANFRISO

Každý jim to závidí.

BELISA

Zahrejte, když neotvívá,

zatancujeme si tady.

Začněte!

ANFRISO (*stranou*)

Jsem bez nálady,
krutá žárlivost mě týrá.

(*Zpívají*)

Se sítí vyšla dívka.

Co do ní chytí?

*Místo ryb ryzí srdce
uvízlo v sítí.*

Přichází TISBEA

TISBEA

Hoří, hoří, pomozte mi,
má chatrč je v plamenech,
slzy oheň neuhasí,
když ho jitří horký dech.

Běda, v ohni pukne skála,
rozpadne se na prášek,
chýši stačí, aby malá
jiskra spadla na došek,
vzplane, shoří! Běda ženě
tak jako já vyloupené!

Ach, hoří, hoří, nemůžu už dál!

Slituj se, lásko, duši neupal!

Chýše má, tys byla při tom,
potupu mou i můj hřích
ve svých stěnách ukrýt's chtěla,
kuplířko mých ohavných
činů, mého zneuctění,

vyhoř, vyhoř do základů,
pro mne útěchy už není,
pohřbi v sobě jeho zradu.

Načpak tě sem vítr přivál?

Zneuctít mě a pak jít?

Bouří zahnáný sem přivál
měl mou duši zpusťdit.

Ach, hoří, hoří, nemůžu už dál!

Slituj se, lásko, duši neupal!

Proto jsem si z mužů vždycky
jenom žerty tropila,

abych posměch hrdopýšky
hořkým pláčem platila.

Slíbil, že si mě pak vezme,
a já dala na sliby,

čest jsem dala za lži něžné,
teď jen slzy zbyly mi.

A když moje dívčí lože
zneuctil a čest mi vzal,

utekl mi na mých koních,
jako by se posmíval.

Běžte za ním, běžte, bože!

Ne, ať jde, když mi tak lhal,
o pomstu si řeknu králi,

za mne ho potrestá král.

Ach, hoří, hoří, nemůžu už dál!

Slituj se, lásko, duši neupal!

TISBEA *odejde*

CORIDÓN

Běžte za tím podvodníkem!

ANFRISO

Už se musíš všeho zřici,
trp a mlč. A teď se na něm
pomstím za tu nevděčnici. —
Nenechme ji o samotě,
hleďte, jak je zoufalá,
třeba by pak v rozčilení
něco zlého spáchala.

CORIDÓN

Po pýše přichází pád.
Ten hřích nebyl dlouho sladký.

(TISBEA *mimo scénu*: Ach, hoří, hoří!)

ANFRISO

Tisbeo! Chce skočit do vln!

CORIDÓN

Tisbeo, máš rozum, zpátky!

TISBEA

Ach, hoří, hoří, nemůžu už dál!
Slituj se, lásko, duši neupal!

DRUHÉ DĚJSTVÍ

KRÁL DON ALFONSO a DON DIEGO TENORIO

KRÁL

KRÁL

Co mi to říkáte?

DON DIEGO

Bohužel, pravdu.

Váš vyslanec, můj bratr Pedro, právě
mi o tom píše, je to tedy jisté:
a dokonce ho přímo v bytě krále
přistihli s krásnou dvorní dámou.

KRÁL

S kterou?

DON DIEGO

Prý s vévodkyní Isabelou, pane.

KRÁL

Co, s vévodkyní?

DON DIEGO

S vévodkyní! Ano!

KRÁL

Nu, to je drzost! A kde je don Juan?

DON DIEGO

Vám, pane, nesmím lhát: dnes v noci
se vrátil se svým sluhou do Sevilly.

KRÁL

Že si vás vážím, Tenorio, víte.
Neapolskému králi o tom dám hned vědět:
ožením násilníka s Isabelou.
A z Octavia smyjem obvinění,

OCTAVIO

Rozmar ženy
a urážka, již pošpinil mě kdosi
za mými zády, touha, abych smyl ji,
mě z Neapole vedou do Sevilly.

KRÁL

Jste nevinen, vím o tom, Octavio,
a ještě dneska pošlu psaní králi.
To, že jste utekl, vám uškodilo.
vina se potom na jiného svalí.
A kdyby vás to trochu utěšilo,
ožením vás, váš král to doufám schválí.
Mám pro vás krásku, na mou duši skvělá,
desetkrát hezčí než ta Isabela.
Její otec je komtur z Calatravy
Gonzalo de Ulloa, jen to jméno
když Maur uslyší, kleká na koleno,
tak lichotně ten zbabělec ho zdraví.
I kdyby neměla to velké věno,
měla by dost, má svou ctnost do výbavy,
a je moc krásná, byla by to čest,
ona je slunce ze sevillských hvězd.
Ta, jestli chcete, bude vaší paní.

OCTAVIO

Jen proto, abych k vám sem cestu vážil
a mohl splnit každé vaše přání,
udělal osud dobře, že mě zpražil.

KRÁL (*donu Diegovi*)

Je vaším hostem. Napíšu to psaní.

OCTAVIO

Před vámi by se nikdo neodvážil

za zády druhých utrhati na cti:
jste Alfons první, ač jste jedenáctý.

Odejdou KRÁL a DON DIEGO, vstoupí RIPIO

RIPIO

Tak co je?

OCTAVIO

To za svízele
stálo. To jsem nečekal,
že budu mít štěstí. Král
se mnou jednal přímo skvěle.
Veškerou mi úctu vzdává.
Caesar s Caesarem jsem s ním,
přijdu, spatřím, zvítězím;
manželku mi, považ, dává
a ptá se mně, jestli chci ji.
Říká, že prý uchlácholí
taky krále v Neapoli.

RIPIO

Nadarmo mu v Kastilii
neříkají ušlechtilý.
Ale vážně, chce ti dát
manželku? Nu, to buď rád!

OCTAVIO

Člověče, a ze Sevilly!
Pohleď jen a je ti jasné,
že je pravda, co se tvrdí
o Seville: muži hrdí,
stateční a ženy krásné.
Kde jinde se pláštěm skrývá

tolik pŕvabŕ, co zde.
Opravdu, jsme v Seville.
Uŕ jsem spokojen, teď zbývá
ze ŕrámŕ jen sem tam pouhá
oděrka.

Vejdou DON JUAN a CATALINÓN

CATALINÓN

Stŕj! Mně se zdá,
že je to ten vévoda,
co vzal Isabele roha
oplátkou, že ona jemu
nasadila parohy.

DON JUAN

Nežvaň!

CATALINÓN (*stranou*)

Bodejť, nekřič hý,
když chceš napravo.

DON JUAN

Pojď k němu.

Octavio, jste to vy?
Mě tak rychle domŕ král
z Neapole povolal,
že jsem ani neměl kdy
jít pozdravit všechny známé.

OCTAVIO

Bože, done Juane,
neomlouvejte se mně.
Vždyť se už zas potkáváme
v Seville.

DON JUAN

Já nečekal,
že by náhoda mým tužbám
vyšla vstříc, vždyť být vám k službám
jsem si zatím jenom přál.
Ale jak to, že jste zde?
Opustit tak skvělé město
jako Neapol! Nu, přesto
— jen však kvůli Seville —
bych to taky udělal.

OCTAVIO

Říct to u nás, tomu, s čím
milerád teď souhlasím,
bych se s nedůvěrou smál.
Když teď v Seville mám žít
zdá se mi být příliš malá
každá sebevětší chvála,
jíž ji chcete vychválit.
Kdo to tamhle míří k nám?

DON JUAN

Markýz de la Mota. Známý.
Promiňte mi, že se s vámi
rozloučím.

OCTAVIO

A kdybych vám
moh snad v něčem platný být,
meč i rámě vaše jsou.

CATALINÓN

Je-li třeba nějakou
jeho jménem znásilnit,
pak je zase řada na něm.

OCTAVIO

Těšilo mě, pane.

CATALINÓN

Páni,

Catalinón se vám klaní.

Kdybyste snad měli zájem
o nějakou službičku,
jsem vám k službám.

RIPIO

Ale kde?

CATALINÓN

Na rohu v té hospodě,
v známé krčmě „U ptáčků“.

OCTAVIO a RIPIO *odejdou, vejde* MARKÝZ DE LA MOTA

MOTA

To je dost, že jsem vás našel.
Vy jste taky, Juane,
bloumá tady, ale ne,
aby za přítelem zašel,
když se vrátí do Sevilly.

DON JUAN

Panebože, příteli,
vy jste na mne nějak zlý!

CATALINÓN (*stranou*)

Dívku by mu nesevěřili,
vědí, že s ním vašeň strká,
jen když zdálky sukni tuší.
Jinak jsou s ním jedna ruka.
Jinak šlechtic tělem duší!

DON JUAN

Tak co dělá Sevilla?

MOTA

U dvora je všechno jiné.

DON JUAN

A co ženy?

MOTA

Ženy vynech.

DON JUAN

Inés?

MOTA

Inés odjela,
říká se, že do Vejelu.

DON JUAN

Kdyby už ta stará dáma
zaklepala bačkorama,
co z ní máme?

MOTA

Starou belu.

DON JUAN

Konstancie?

MOTA

Zřícenina.

Řeknete: jste samá vráska,
rozumí: jste ještě krásná,
vypadá, jako když líná,
slezlo jí i obočí.

DON JUAN

A co Teodora?

MOTA

Ta?

Jenom taktak vyvázla

z té francouzské nemoci,
musel to být těžký případ.
Ale už je zase čilá:
včera se mnou švitořila,
najednou — křach — zub jí vypad.

DON JUAN

A co Julka od červené
lampičky.

MOTA

Je samá šminka.

DON JUAN

Upejpá se krasotinka?

MOTA

Ani ne, už klesla v ceně.

DON JUAN

Co uličky za branou?

Bylo by tam něco na zob?

MOTA

Výprodej ze starých zásob.

DON JUAN

Jsou tam ty dvě sestry?

MOTA

Jsou.

DON JUAN

I ta stará Celestina?

Pořád ještě bydlí spolu?

MOTA

Ta jim, pane, dává školu.

DON JUAN

Co ta starší, jak se má?

MOTA

Nijak zvlášť. Groš neudrží,
půst prý za svatého drží.

DON JUAN

V noci se s ním modlívá?

MOTA

Strašně pobožná.

DON JUAN

A mladší?

MOTA

Ta se řídí zásadou:
nevybírat, jen když jsou.

DON JUAN

Vyzná se v tom. Teď mně radši
prozradte, jak vám se válčí.

MOTA

Dneska s Pedrem z Esquivelu
zažili jsme, pane, melu,
na noc už mám zas dvě další
na mušce.

DON JUAN

To bych se svez.

Jedno hnízdo jsem si schoval,
teď bych je rád vybrakoval,
podívejme se tam dnes.

Takhle nějaký ten špás
s dvorní dámou nic?

MOTA

Jo, brachu,

mě už jedna drží v šachu.

DON JUAN

Jděte!

MOTA

Zláme mi to vaz.

DON JUAN

Nemá zájem?

MOTA

Ale má,
jsem jí sympatický.

DON JUAN

Známá?

MOTA

Sestřenice doña Ana,
nedávno se vrátila.

DON JUAN

A kde byla?

MOTA

V Lisaboně.
Se svým otcem si tam jela,
král ho poslal.

DON JUAN

Krásná?

MOTA

Skvělá!
Příroda se shlédla v doně
Aně de Ulloa.

DON JUAN

Jistě?
Báječná je, říkáte?
To bych ji měl poznat, ne?

MOTA

Z dvorních paní poznal byste
nejkrásnější, pokud vím.

DON JUAN

Vemte si ji, když je hezká.

MOTA

Král ji ale právě dneska
zasnoubil, a nevím s kým.

DON JUAN

Bere na vás?

MOTA

Píše mi.

CATALINÓN (*stranou*)

Přepočítáš se, už zmlkni,
pán je vyhrnovač sukni.

DON JUAN

Nu tak, to jste na koni,
nač se ještě ohlížet?
Zaútočte, pište, lžete
a potom ji rozlouskněte,
ať si vzteky pukne svět.

MOTA

Právě se mám dozvědět,
jak se rozhodla.

DON JUAN

Tak jděte,
příležitost popadněte
za pačesy.

MOTA

Přijdu hned.

MARKÝZ a SLUHA *odcházejí*

CATALINÓN

Nedívejte se tak cize!
Sbohem, pane Břichoune.

SLUHA

Sbohem.

DON JUAN

Catalinóne,
dávej pozor na markýze,
pomaličku se šiň za ním.
Vidíš, zmizel v paláci.

(CATALINÓN odejde)

ŽENA mluví skrze mříž

ŽENA

Kdo jste, pane?

DON JUAN

Kdo jste vy?

ŽENA

Že jste chytrý, s tímhle psaním
si vás troufám obtěžovat,
dejte je hned markýzovi,
ale hnedka, ať se doví,
co a jak, jak se má chovat.

DON JUAN

Já to psaní odevzdám,
máte slovo šlechtice.

ŽENA

Dobrá, sbohem, cizince.
Děkuji vám. (ŽENA odejde)

DON JUAN

Je ta tam.

Není to jak čarování,
co se tady dneska děje?
Povětrnou poštou svěje
ke mně vánek tohle psaní.
Bude jistě od té dámy,
po které pan markýz třestí.
Tak mi zase přálo štěstí.
V celé Seville jsem známý
jako posměváček tím,
že ze všeho nejraději
přelstím ženu a pak že ji
zneuctěnou opouštím.
Já se musím podívat
na psaníčko z náměstíčka.
Nějaká ta lstivá klička
by mě mohla rozesmát.
Tak tě tedy otevřeme.
Napsala to doña Ana,
je tu taky podepsaná:
„Sděluji ti, milý, že mě
otec dneska tajně vdal.
To je má smrt, nechci žít,
nemohu už takhle dál.
Máš-li mě opravdu rád
a jestli ti dělá radost
má láska a odhodlanost,
můžeš to teď dokázat.
Nebudu dnes zamykat,
v jedenáct přijď k našim dveřím.
Protože ti, milý, věřím,

dám ti vše, co mohu dát,
tvá láska se naplní.
Nejsnadněji změníš vzhled,
když si vezmeš světlý pléd,
jaký nosí dueni.
Snad jsem právem důvěřivá.
Sbohem!“ Chudák milenec.
Už se těším na tanec!
Komu takhle štěstí zpívá?
Panebože, bude má!
Téhle lsti už naletěla
v Neapoli Isabela.

Vejde CATALINÓN

CATALINÓN

Markýz už jde sem.

DON JUAN

My dva
budeme mít dneska v noci
trochu práce.

CATALINÓN

Nový klam?

DON JUAN

Skvělý.

CATALINÓN

Moc to nevítám.
Ty chceš, myslím, mermomocí
vyjít se zmodřenou kůží:
posměváčkovi se vymstí,
když ho jednou chytnou při lsti,

potom zaplatí, co dluží,
najednou.

DON JUAN

Kdes vzal ten tlach?

Chceš mně tady kázat? K čemu?

CATALINÓN

Rozum radí statečnému.

DON JUAN

A zbabělci radí strach.
Jednou ses dal do služby,
tak si sám nemáš co přát,
poslechnout a udělat,
držet jazyk za zuby.
Sloužit, hochu, to je hra,
s ničím se nesmíš moc piplat,
risk je zisk, když hra má sypat,
vsad! Kdo váhá, nevyhrá.

CATALINÓN

Tomu, kdo moc při hře mluví,
groše chodí z kapsy jinam.

DON JUAN

Naposled tě napomínám,
poslouchej mě bez odmluvy.

CATALINÓN

Dobře, když pán jinak nedá!
Ty jsi pán a já jsem tvůj,
když mi řekneš: znásilňuj!
skočím třeba na medvěda.
Zbouchnu třeba převora,
a nač bychom mluvili,
když děláme násilí,
jsi pán, já tvá opora.

DON JUAN

Markýz! Mlč. Nic nepokaz!

CATALINÓN

Zbouchnout? Sám se nabízí?

Vstoupí MARKÝZ DE LA MOTA

DON JUAN

Pojďte, pojdte, markýzi,
mám pro vás milostný vzkaz.
Přes to okno zamřížené
hovořil jsem nevím s kým,
neviděl jsem nic, jen vím,
že hlas patřil mladé ženě.
Mám vám říct, a už to spěchá,
o půlnoci přesně ať jste
u dveří, že k jedenácté
otevře a klíč v nich nechá.
Můžete dnes v noci k ní.
Abyste prý změnil vzhled,
máte si vzít světlý pléd,
jaký nosí dueni.

MOTA

Co říkáte?

DON JUAN

Že vám mříží
kdosi tohle po mně vzkázal,
že se ale neukázal.

MOTA

Ona tuší, co mě tíží.
Příteli, jsem z trampot venku,

naděje mi ve vás kvete.

Já vám zlíbám nohy.

DON JUAN

Jděte!

Nemějte mě za sestřenku.
Tohleto si šetřte na ni,
mě byste chtěl objímat,
když s ní máte v noci spát?

MOTA

Já už nemám nikde stání!
Ach, mně vám je po těle!
Slunce, spěchej, zapadni!

DON JUAN

Dočkáte se, už se tmí.

MOTA

Pojďme odtud, přátelé,
sejdeme se dneska v noci.
Já jsem blázen!

DON JUAN (*stranou*)

Aby ne,
to člověka vyšine,
a co teprv o půlnoci.

MOTA

Drahá duše milující,
ty chceš, abychom se sešli.

CATALINÓN (*stranou*)

Já bych nedal starou grešli
za tu tvoji sestřenici.

Odejde MARKÝZ a *vejde* DON DIEGO

DON DIEGO

Juane!

CATALINÓN

Tvůj otec.

DON JUAN

Vidím.

Co si přeje Vaše Milost.

DON DIEGO

Abys z těch lotrovin vyrost,
nebyl věčně v ústech lidí.

Copak nebudeš už jiný?

Chápeš, hejsku, zabil bys mě.

DON JUAN

Pročpak, otče, hned tak přísně?

DON DIEGO

Pořád ty tvé klukoviny!

Král řekl, ať bez milosti

tě vyženu ze Sevilly,

nevíš, jak ho rozhořčily,

fuj! ty tvoje ohavnosti.

Ty mně tajíš ty své žerty,

ale král už o nich ví,

tenhle je tak strašlivý,

že mně stěží půjde přes rty.

Hrozná, podlá, děsná zrada

na příteli v paláci.

Zrádče, to Bůh odplácí

trestem, jaký zločin žádá.

I když se ti třeba zdá,

že ti nezkříží Bůh cestu,

neunikneš jeho trestu,

pamatuj, že potrestá!

Před tím soudcem staneš sám
a poslední ze všech lhůt
jednou přijde.

DON JUAN

Myslíš smrt?

Času dost, nic nezmeškám,
odtud tam je dlouhá cesta.

DON DIEGO

Krátká se ti bude zdát.

DON JUAN

A ta, co mám vykonat,
abych králi zmizel z města,
bude dlouhá nebo ne?

DON DIEGO

Dokud z Octavia není
smyto křivé obvinění,
dokud zcela neztichne
onen skandál, tvoje hříchy
v Neapoli s vévodkyní,
nesmíš zpátky, máš se nyní
vypravit hned do Lebrijy.
Tak to Jeho Milost chce.
Příliš málo tě tím zkrušil.

CATALINÓN (*stranou*)

Kdyby dobrák stará tušil
o chudince rybáře,
teprv by vyletěl z kůže.

DON DIEGO

Naposled ti říkám: přestaň!
božím trestem ať jsi ztrestán,
když ti tenhle nepomůže.

CATALINÓN

Stařík se tak smutně dívá.

DON JUAN

On vždycky hned roní slzy,

nu co, mrzí ho to, mrzí.

Podívej se, už se stmívá,

pojďme za markýzem.

CATALINÓN

Jdeme.

Za tou jeho. Jemu v patách.

DON JUAN

Tohle bude slavný zátah.

CATALINÓN

Modlím se, ať vyvážneme.

DON JUAN

S tímhle nezačínej, šašku.

CATALINÓN

Kobylka jsi, Juane,

zničíš, co se namane,

mají tě dát na vyhlášku,

ať se každá běží schovat,

jestli je a chce být panna,

ať dá pozor na Juana.

Dal bych všude vybubnovat:

„Na toho mužského, ženo,

pozor, spláčeš, jsi-li hezká.

Je to svůdce ze Španělska.“

DON JUAN

Našels pro mne pěkné jméno.

*Vstoupí MARKÝZ v tmavém oděvu, přejde jeviště, vejdou
HUDEBNÍCI a zpívají*

HUDEBNÍCI

Kdo ve svoje štěstí doufá,

jenom čeká, až si zoufá.

MOTA

Nádherná a chladná noci,

přej mi napít se z tvých slastí,

leť a spěchej do dvanácti

a zastav se o půlnoci.

DON JUAN

Co to?

CATALINÓN

Zpěv!

MOTA

To z vás, brízy,

hudba veršů na mně vane.

Kdo je tady?

DON JUAN

Přítel, pane.

MOTA

Juane?

DON JUAN

Vy, markýzi?

MOTA

Kdopak jiný nežli já?

DON JUAN

A já jsem vás poznal hned,

jak jsem viděl světlý pléd.

MOTA (*hudebníkům*)

Přivítejte Juana.

HUDEBNÍCI

*Kdo ve svoje štěstí doufá,
jenom čeká, až si zoufá.*

DON JUAN

To je barák. Čí pak je?

MOTA

Gonzalovi patří.

DON JUAN

Tomu?

Tak kam dnes?

MOTA

Do Lisabonu?

DON JUAN

Copak nejsme v Seville?

MOTA

Divíte se? Tady žije
vedle sebe ctnost i kal,
největší zlo Portugal
v šperkovnici Kastilie.

DON JUAN

Holky? Někde v okolí?

MOTA

Tady na ulici Hada.
Poznáte, když jste jak Adam,
že v tom hořkém údolí
na tisíc Ev na vás líčí
svoje nejslastnější jedy,
neboť čím je naposledy
ta rozkoš, kterou nás ničí?

CATALINÓN

Nechtěl bych v těch místech špíny
v noci dlouho okounět.

Ony, co je ve dne med,
balí na noc do voštiny.

Mne se chytla jedna kráska —
jak vosk měkká! Boží rány,
a dodnes jsem zapatlaný
medem z vosku z Portugalska.

DON JUAN

Sám? Ne, tam ne. Ale kam?

Pěknou kůstku po tom postu.

MOTA

Věděl bych o lepším soustu,
rád vám je dnes přenechám.

DON JUAN

Beru, když to chcete pustit.

Říkáte, že všechno zbaští?

MOTA

Co by ne! Jděte v mém plášti.

Co pozná? Máte ji v hrsti.

DON JUAN

Výborně. A v kterém domě
zůstává?

MOTA

Až přijde k věci,
změňte hlas, a ne moc řečí,
bude myslet, že jde o mě.
Vidíte dům s věžičkou?

DON JUAN

S žaluzií do ulice.

MOTA

Stačí šeptnout: Beatrice.

DON JUAN

A co je to za ženskou?

MOTA

Jinovatka, bílý sníh.

CATALINÓN

Od ledu.

MOTA

A sejdeme se
u schodů.

DON JUAN

Tak sbohem. — Jde se.

CATALINÓN

Kam?

DON JUAN

Musíme tam být dřív.

CATALINÓN

Která tobě unikne?

DON JUAN

Já rád klamu, ženské zvlášť.

CATALINÓN

Na býka jsi hodil plášť?

DON JUAN

To ho spíš býk hodil mně.

(DON JUAN a CATALINÓN *odejdou*)

MOTA

Bude myslet, že jdu sám,
chudinka!

HUDEBNÍK

Moc krásný zálet.

MOTA

Tomu říkám vyvést na led!

HUDEBNÍK

Ten náš svět je samý klam.

HUDEBNÍCI (*zpívají*)

*Ten, kdo ve své štěstí doufá,
jenom čeká, až si zoufá.*

Odejdou, DOÑA ANA za scénou

ANA

Nejsi markýz, podvodníku,
oklamals mě.

DON JUAN

Lásko má,

věř mi, jsem.

ANA

Jsi ničema!

Lháři!

Vejde DON GONZALO s taseným mečem

DON GONZALO

Zdá se podle křiku,
že to volá doña Ana.

ANA

Nikdo zradu nepomstí,
nezabije vraha cti?

DON GONZALO

Její čest je podupaná?
Jaká drzost, běda nám!
Její nářek žalující
zvoní jak zvon na zvonici.

ANA
Zabijte ho.

Objeví se DON JUAN a CATALINÓN s tasenými meči

DON JUAN
Kdo je tam?

DON GONZALO
Pobořil jsi, zrádce, drze
obranný val pevnosti,
střehoucí mi mou věž cti:
život je pánem té tvrze.

DON JUAN
Z cesty!

DON GONZALO
Z cesty? Tys mě okrad,
hrotu meče ujdeš stěží.

DON JUAN
Zemřeš.

DON GONZALO
Na tom nezáleží.

DON JUAN
Nezbývá mi, než tě proklát.

DON GONZALO
Lotře!

DON JUAN
Už jsem se tě zbavil!

CATALINÓN
Když se z toho vymotám,
nikdy lež a nikdy klam.

DON GONZALO
Panebože, tys mě zabil!

DON JUAN
Ty ses přece zabil sám.

DON GONZALO
K čemu mi ten život byl?

DON JUAN
Zmizme. (DON JUAN a CATALINÓN odejdou)

DON GONZALO
Hněv mi rozohnil
chladnou krev, já umírám.
Tady mívá každá věc,
jen má zloba s tebou prodlí,
podvodníku, ty jsi podlý,
protože jsi zbabělec.

*Mrtvý DON GONZALO je odnesen, vejde
MARKÝZ DE LA MOTA s hudebníky*

MOTA
Dvanáctá hned odbije,
Juana si ale sháněj,
to jsou muka čekat na něj.

Vstoupí DON JUAN a CATALINÓN

DON JUAN
Markýz?

MOTA
Je to Juan?

DON JUAN

Je.

Tady máte plášť.

MOTA

A zálet?

DON JUAN

S něčím takovým se žabit?

Jednoho jsem musel zabít!

CATALINÓN

Radši, pane, neotálet.

MOTA

Sedla na lep?

DON JUAN

Jakpak ne!

CATALINÓN (*stranou*)

Vystřelil si taky z vás.

DON JUAN

Byl to trochu drahý špás.

MOTA

Já vás, done Juane,
pomstím na té, co mě čeká,
už se na mě bude zlobit.

DON JUAN

Sbohem, markýzi!

CATALINÓN

Ten splihne,

až se doví, co a jak.

DON JUAN

Honem pryč.

CATALINÓN

Mě žádný pták
dneska, pane, nedostihne. (*Odejdou*)

MOTA

Nemusíte chodit dál,
už se všichni vraťte domů.

SLUHOVÉ

Noc Bůh stvořil kvůli tomu,
aby každý člověk spal.

Odejdou, zůstane MARKÝZ DE LA MOTA

HLASY (*za scénou*)

Bože můj, taková rána!

Je to možné? Vrazi! Vrazi!

MOTA

Co to je? To od Hradního

náměstí znějí ty hlasy.

Kdo to může být tak pozdě?

U srdce mě divně mrazí.

Jako zapálená Trója,

to je požár, co se plazí

ulicí? Ne, spousta světel,

to jsou obři plápolaví,

pochodně a není vidět

ani hvězdy v jejich záři,

a jdou blíž, oni jdou ke mně,

to jsou čtyři městských stráží!

Co má tohle znamenat?

DON DIEGO TENORIO *a strážě s pochodněmi*

DON DIEGO

Kdo to je?

MOTA

Já.

DON DIEGO

Co vy tady?

MOTA

Dívám se, slyším ten křik.

Co znamenají ty zmatky?

DON DIEGO

Zatkněte ho.

MOTA

Zatknout? Mě?

DON DIEGO

Ten meč dejte honem zpátky,

nebude nejstatečnější

pouštět se teď do šarvátky.

MOTA

Co? Jsem markýz de la Mota.

DON DIEGO

Já mám králův rozkaz.

MOTA

Jaký?

DON DIEGO

Zatknout vás, dejte mi meč!

Vejde KRÁL s družinou

KRÁL

Pro takové darebáky

u nás ani v Itálii

není místo.

DON DIEGO

Už jsme zatkli

markýze, je tady, pane.

MOTA

Proč jste mě dal zatknout, králi?

KRÁL

Odvedte ho, srazte mu ten

hřeben. A bez odmlouvání!

Ty se přede mnou chceš vzpírat?

MOTA

Ach, vy kruté slasti lásky,

pomalé, když máte přijít,

prchavé, když je vás nazbyt.

Pravda, nevíš, doneseš-li

k ústům číš, když se chceš napít.

Ale že se na mne zlobí

král, je hrozné! To mě trápí!

Já nechápu, proč jsem zatčen.

DON DIEGO

Nepředstíral bych, být vámi.

Víte to moc dobře!

MOTA

Já?

DON DIEGO

Pojďme!

MOTA

To je omyl, páni!

KRÁL

A markýze okamžitě

pohnat před soud, za svítání

popravít! A komturovi

vzdáme pocty, jaké patří

těm největším hodnostářům
církevní i světské vlády,
nad hrobem mu bude vztyčen
pomník z bronzu s piedestaly
ze španělských mramorů.

V mozaikovém vykládání
o pomstě dám něco napsat
gotickými literami.

Náhrobek, hrob, sochu, všecko
dávám postavit já, páni.

Kam odešla doña Ana?

DON DIEGO

Utekla se do ochrany
vaší choti.

KRÁL

Kastilie

zesmutní z té hrozné rány.

Takového velitele

opláče rád Calatravy. (*Všichni odejdou*)

Vejdou BATRICIO *s nevěstou* AMINTOU, *stařec* GASENO,
BELISA *a pastýři hudebníci*

(*Zpívají*)

Jarní slunce střásá prach

na meduňky ve travách,

Aminta s ním jde jak hvězda,

slunce se tak krásné nezdá.

BATRICIO

Hleďte na koberec z květů,

k jinovatce zrovna slétlo

probuzené jitřní světlo
ševelící trávou v letu.

Krásné místo! Můžeme tu
začít s veselkou, když chcete.

AMINTA

Miláčkovi zazpívejte,
nešetřete na chválách.

(*Zpívají*)

Jarní slunce střásá prach

na meduňky ve travách,

Aminta jde s ním jak hvězda,

slunce se tak krásné nezdá.

GASENO

Pěkně jste to zazpívali,
v Kyrie víc tónů není.

BATRICIO

Když si hryzneš v uzardění

rty už beztak hodně rudé,

jarní slunce nesvedlo by

takovýhle sytý nach.

AMINTA

Jak to Batricio umí.

Ty jsi lichotník a lhář!

Jestli ty mně dáš svou zář,

budu lunou a ty u ní

sluncem, pro něž z novoluní

luna roste, když je malá.

S jitrem bych tě vítávala

zpěvem v sladkých tóninách.

(*Zpívají*)

Jarní slunce střásá prach

na meduňky ve travách,

*Aminta jde s ním jak hvězda,
slunce se tak krásné nezdá.*

Vejde CATALINÓN, oblečen na cestu

CATALINÓN

Vždycky, páni, zvykem bylo
vítat hosty na svatbě.

GASENO

Toť se ví, a taky mě
by to, pane, potěšilo.

CATALINÓN

Je tu Juan Tenorio.

GASENO

Starý?

CATALINÓN

Ne, don Juan!

BELISA

Ten?

To bude ten svůdce žen.

BATRICIO

Proč zrovna nás tohle potká?
Tahle dvorská panská loutka —
to znám, on pán a ty křen!
A žárlí! A jak to ví,
že se žením, Bůh mi hříchy
odpusť!

CATALINÓN

Jedem do Lebrijy
kolem vás.

BATRICIO

A zrovna vy!

Ale nač ty obavy?

Na svatbě ať sejdou se mně
třeba lidi z celé země.

Ale jestli šlechtic vkročí
na veselku, zle to končí.

GASENO

Papež může přijít ke mně
nebo rhodský kolos třeba,
don Alonso jedenáctý,
nezadám si s nimi na cti,
ani trochu bych se nebál.
V domě máme hory chleba,
vína velikánskou řeku,
celé babylóny špeku
na slípky a holoubata,
na zbabělá vojska, jatá
a pobitá na útěku.

Tak jenom dál, přiveď mi ho,
že se jde podívat na nás,
to je čest pro Dos Hermanas.

BELISA

Božíňku, syn nejvyššího
komořího...

BATRICIO (*stranou*)

Ach, ty tího
neblahého tušení:
posadí ho vedle ní.
Ještě nevíš, co je láska,
a už tě ten život spráská.
Mlč a trp to mučení.

Vejde DON JUAN TENORIO

DON JUAN

Jedu vsí a říkají mi,
že se tady někdo vdává,
a tak jsem si řekl: sláva,
pobavíš se trochu s nimi.

GASENO

To je pro nás dobrodiní,
milosti, a důvod k pýše.

BATRICIO (*stranou*)

Zato ženich říká tiše,
žeš měl zůstat, kde jsi byl.

GASENO

Tak snad abys nabídl místo
pánovi.

DON JUAN

Když dovolíte,
posadím se tady. (*Sedne si vedle nevěsty*)

BATRICIO

Víte,
kdybyste se posadil
radši, pane, naproti,
ženich má být u nevěsty.

DON JUAN

Udělal bych i já štěstí,
kéž bych jím byl.

GASENO

U choti...

DON JUAN

Prosím za prominutí,
odpusťte mi hloupou mýlku.

CATALINÓN

Dere se ti na kobytku.

DON JUAN

Popích jsem ho.

CATALINÓN

První klička,
jestli tady hraje býčka,
dostane ji do zátylku.
Za její čest nechci dát
ani pětník, na mou věru.
Běda, kdo jsi Luciperu
do nečistých rukou pad!

DON JUAN

Je to možné? Jsem tak rád,
já se potkal se štěstěnou.
Proč jen nejste vy mou ženou?!

AMINTA

V lichotkách jste myslím doma.

BATRICIO

Pozvi nějakého dona,
a máš svatbu pokaženou.

GASENO

Poběžte sem s těmi koši,
snídaně ať se už nosí,
pán si trochu odpočine.

(DON JUAN *vezme nevěstu za ruku*)

DON JUAN

Proč ji skrýváš?

AMINTA

Nepatří mně.

GASENO

Pojďme.

BELISA

Spusťte něco, hoši.

DON JUAN

Co to říkáš?

CATALINÓN

Strachuju se,
aby nás tu nezlupali.

DON JUAN

Její krásný zrak mě pálí,
hořím pro ty bílé ruce.

CATALINÓN

Škrábnout a pak proklát srdce!
To jsou čtyři s touhletou.

DON JUAN

Koukají, jdu za tou svou.

BATRICIO

Jen se otri o velmože —
zle je.

GASENO

Hrajte!

BATRICIO

Umřu, bože!

CATALINÓN

Hrajte, než se rozplácou.

TŘETÍ DĚJSTVÍ

Vejde BATRICIO, *zamyšlený*

BATRICIO

Na orloji muk a strážní
biješ ve mně po chvilkách,
žárlivosti, ty jsi vrah,
nevím, kdy tvůj úder zazní.
Život plnější ošklivosti,
předstíráš, že to nic není,
jak to činí urození,
ti hlupáci. Žárlivosti,
netrýzni mě, přestaň trápit,
dobře vím, co v tobě je,
láska život burcuje,
a ty bys mě chtěla zabít.
Copak po mně chcete, pane,
přišel jste mě umučit?
Tušil jsem, jak jsem ho zhlíd,
že se něco zlého stane.
Není dobře, že si přised
u večere hned k mé paní,
nenechal mě chytrák ani
vztáhnout na stůl ruku k míse,
natáh jsem ji vždycky k ní,
že si vezmu, srazil mně ji
se slovy, že se tak nejí,
že jsem nevychovaný.
Když si ale na ty hosty
někomu z nás ponaříkám,

se smíchem mi každý říká:
„To jsou přece maličkosti,
jdi, prosím tě, co ti je?
Ty můžeš být bez obavy,
jsou to asi dvorské mravy,
tak to chodí v Seville.“
Učiněná sodomie
tyhle obyčeje v městě,
ženich neví o nevěstě,
jiný si s ní jí a pije.
A ten druhý halama
řekne, jak si něco беру:
„Vy jste blázen, na mou věru,
když vám tohle nechutná,“
a hned mi to obratně
vyrve z ruky, než se nadám,
má to v sobě, to je, hádám,
cirkus, ale svatba ne.
Ono všechno má své meze,
Každý křesťan by měl dost,
vsadím se, že ten náš host,
až se nají, zase vleze
za námi a stůj co stůj
bude chtít spát u Aminty,
a zas spustí ty své cinty,
když k ní půjdu: „Hanba, fuj!“
On jde sem, ach, k čertu s ním,
radši zmizím, ale kam?
Teď se mu už neschovám,
myslím, že už si mě všim.

Vstoupí DON JUAN TENORIO

DON JUAN
Batricio.

BATRICIO
Milosti,
přejete si něco?

DON JUAN

Ano.

BATRICIO (*stranou*)
Blizoučko je přichystáno
nějaké zlé neštěstí.

DON JUAN
Chci ti říct, že Amintu mám
dlouho rád, a byla má.

BATRICIO
Ona není poctivá?

DON JUAN
Dávno ne.

BATRICIO
A já tu dumám,
proč se přihnal zrovna sem.
Kdyby neměla své spády,
neobjevil by se tady.
Je to žena, žena jen.

DON JUAN
Myslila, že zapomínám,
žárlivost ji šířala,
a pak celá zoufalá,
že se musí provdat jinam,
poslala mi tohle psaní,
že mě očekává ve vsi,

přijel jsem a řekl jsem si,
bude má, jak slíbila mi.
Takhle to je, pokud vím.
A vám radím, vy se střežte,
toho, kdo by mně stál v cestě
bez milosti odklidím.

BATRICIO

Můžu já mít něco proti?
Přít se s vámi nemám chuť.
Lidské řeči, buď jak buď,
čest a ženu pošramotí.
Žádnou lidské mínění
nezanechá bez úhony,
neboť ženy jsou jak zvony,
takové, jak právě zní.
A s každou, s každou je zle,
když se řeči otřou o ni
kvůli tomu, že ten zvon jí
klinká trochu nakráple.
A když se mi láska zatmí,
k čemu mi je žena platná?
Ani dobrá, ani špatná.
jako mince braná za tmy.
Mějte si ji tisíc let,
zničím v sobě, po čem prahnu,
to na sebe radši sáhnu,
než se nechat ostouzet. (*Odejde*)

DON JUAN

Na čest se mi chytit dá!
Oni tihle venkovani
se jí drží, troup si na ní
pořád ještě zakládá.

Nejsou už tak skličující
rmutné doby, jestli čest,
jak je vidět, prchá z měst
přečkat zmatky na vesnici.
Udělám jim sice škodu,
ale dřív ji nahradím.
Pročpak by mi na můj mlýn
nemoh tatík nahnat vodu?
On se všechno předem doví.
Přetáhnu ho na svou stranu.
Že ji v noci nedostanu?
Smráká se, jdem k tatíkovi.
A vy, hvězdy, na můj klam
pohlédněte bez nechuti,
mám-li to zaplatit smrtí,
času dost, nic nezmeškám. (*Odejde*)

Vejdou AMINTA a BELISA

BELISA

Aminto, tak jdi a svleč se,
čekej, děvče, na manžela.

AMINTA

Beliso, tak divnou svatbu
jsem jakživa neviděla.
Batricio od rána je
zmatený, jak když mě nezná,
žárlí, chudinka, je smutný.
Hrozná svatba, pokažená!
To je rytíř? Brát mi muže?!
Vidělas, vid', jak s ním jedná.

Rytířstvo teď ve Španělsku
kouska studu v těle nemá.
Nech mě, mate se mně rozum,
nech mě, nech, jsem popletená.
Klnu rytířovi za to,
že má radost ve mně sténá.

BELISA

Počkej, mlč, někdo jde k tobě,
vypadá to na manžela,
jiný by tak rázně nešel.

AMINTA

Jdi si.

BELISA

Snad bys nebrečela,
v náručí ho uchlácholš.

AMINTA

Moc bych to, Beliso, chtěla,
vždyť mu lichotím, když vzdychám,
a když pláču, je to něha. (*Odejdou*)

Vstoupí DON JUAN, CATALINÓN a GASENO

DON JUAN

Buďte sbohem, Gaseno.

GASENO

Půjdu ještě s tebou říct jí,
jaké štěstí znenadání
přišlo za ní na vesnici.

DON JUAN

Na to je dost času zítra.

GASENO

Taky pravda. Dávám ti s ní
celou duši, s děvenkou mou. (*Odejde*)

DON JUAN

Ne, s mou ženou.

Připrav klisny,

Catalinóne.

CATALINÓN

Co? Na kdy?

DON JUAN

Na ráno! To umře smíchy,
až ten podvod zhlídne v světle.

CATALINÓN

Jedme, pane, do Lebrijy,
tam těch svateb ještě bude,
jestli ti je život milý,
prosím tě, si s touhle pospěš.

DON JUAN

Mezi všemi mými hříchy
bude tenhle nejkrásnější.

CATALINÓN

Jen abychom z něho vyšli
bez pohromy.

DON JUAN

Jeho Výsost
zahrnuje otce přízní,
udělal ho vrchním sudím,
tak se neboj.

CATALINÓN

Bůh je přísný
k oblbencům, jestli zavřou
obě oči před zločiny,

i ten, kdo jen na hru kouká,
obvykle jde ke dnu s nimi.
Mě by zrovna netěšilo
kdyby mě blesk k zemi přibil,
vedle falešného hráče,
protože jsem jeho kibic.

DON JUAN

Připrav koně, pojedu se
ráno vyspat do Sevilly.

CATALINÓN

Do Sevilly?

DON JUAN

Ano.

CATALINÓN

Vážně?

Víš, co jsme tam natropili,
sebedelší život, pane,
k smrti strašně rychle mjí,
uvaž, přijde smrt a trest.

DON JUAN

Na smrt ať si myslí jiní,
já mám čas, ať žije klam.

CATALINÓN

Pane...

DON JUAN

Mlč už, s těmi svými
strašáky mě nedopaluj.

CATALINÓN

Znásilňovat! Turky, Skyty,
Peršany a Garamanty,
Galilejce, troglodyty,
Japonce a Němce, všechny!

Jsi ten krejčí z „Bílé dívky“,
z té romance, zlatou jehlou
jenom bodat do výšivky. (*Odejde*)

DON JUAN

Klene se noc v černém tichu,
mlčenlivou černou výší
mezi hrozny hvězd všech sedm
Kuřátek si vzhůru mří.
Nu a mne teď očekává
lstivé dílo. Láska jitří
moji starou náklonnost.
Která žena se jí vzpříčí?
Toužím ležet v jejím lůžku.
Aminto má! Slyšíš?

Vejde AMINTA, už se chystala na lože

AMINTA

Slyším.

Jsi to ty, můj Batricio?

DON JUAN

Nejsem.

AMINTA

Kdo jsi?

DON JUAN

Prohlédni si

hosta zblízka, Aminto.

AMINTA

Ach, běda mně, nešťastnici!

U mne v ložnici tak pozdě?

DON JUAN

Můj čas přišel právě nyní.

AMINTA

Jděte pryč, já začnu křičet,
nechci dvornost, nechte si ji,
přijmu ji jen od manžela.

Jednu římskou Emilii
byste našel v Dos Hermanas,
nebo Istivou Lukrecii.

DON JUAN

Vyslechni mě, jen dvě slova,
a ten žhavý purpur z lící,
nádherný a drahý klenot,
ukryj zase rychle v srdci.

AMINTA

Jděte pryč, pryč, přijde manžel!

DON JUAN

To jsem já.

AMINTA

Vy?

DON JUAN

Ty se divíš?

AMINTA

Manžel? Odkdy?

DON JUAN

Od nynějška.

AMINTA

Kdo to sjednal?

DON JUAN

Štěstí s chvilí.

AMINTA

Kdo nás oddal?

DON JUAN

Tvoje oči.

AMINTA

Jakým právem?

DON JUAN

Tím, že vidí.

AMINTA

Ví to Batricio?

DON JUAN

Ano.

Říká, že tě nenávidí.

AMINTA

Cože?

DON JUAN

Ano. Miluju tě.

AMINTA

Jakže?

DON JUAN

Ve svých rukou.

AMINTA

Jdi mi!

DON JUAN

Nemohu, věř, umřu láskou.

AMINTA

Pán si myslí, že mě chytí!

DON JUAN

Aminto, chceš vědět pravdu?

Poslouchej a povím ti ji,

vždyť já vím, že pravda mívá
v ženě dobrou přítelkyni.

Jsem don Juan Tenorio,

urozený pán a rytíř

hlava rodu, který kdysi
vyhnal Maury ze Sevilly.
A můj otec! Víš, kdo to je,
král a pak hned on, moc, vlivy,
na nikom tak jako na něm
smrt a život nezávisí.

Jel jsem tudy, viděl jsem tě,
naše kroky láska řídí
a nechá nás na holičkách,
když se srdce třepe v síti.
Je to požár, zbožňuju tě,
láska radí: vezmi si ji,
vezmi si ji za manželku.

Pohled, věř mi, není zbytí,
kdyby král byl proti tomu,
kdyby král mě za to plísnil,
kdyby mi sám otec bránil,
ať si jsou jak chtějí přísní,
stanu se tvým manželem.

Co mi řekneš?

AMINTA

Pán si svými
řečmi v samých kudrlinkách
jaksepatří ze mne střílí.
Jestli už jsem jednou vdaná,
a to přece vědí všichni,
kdyby chtěl sám Batricio
zrušit sňatek, nepořídí.

DON JUAN

Když ho záměrně a lstivě
nedovedl k jeho cíli,
je neplatný.

AMINTA

Batricio

není ani trochu lstivý.

DON JUAN

Aminto má, dej mi ruku
pevně mi ji stiskni, slib mi...

AMINTA

Že se nechám podvést, ne?

DON JUAN

Já bych splakal, nikdo jiný.

AMINTA

Mohl bys mně odpřisáhnout,
že mi splníš tyhle sliby?

DON JUAN

Přisahám ti při tvé ruce,
peklu sněhobílé zimy,
přisahám, že splním slovo.

AMINTA

Popros Boha, ať tě zničí,
kdybys mi v něm nechtěl dostat.

DON JUAN

Kdybych zapřel, co jsem slíbil,
kdybych měl v úmyslu zradit,
jestliže se Bohu zlíbí,
ať mě zničí... (*stranou*) někdo mrtvý,
měl by hřích, kdyby byl živý!

AMINTA

Když se mi tak zapřisaháš,
jsem tvá žena.

DON JUAN

Nabízím ti
v dlaních duši.

AMINTA

A já život
v duši, která zná jen bití.

DON JUAN

Aminto, má zřítelnice!
Zítř ráno obují ti
krásné nohy do střevíců
ze stříbrných hebkých nití,
uzamčených zlatou sponou,
bělostnou a něžnou šíjí
náhrdelníky ti sevrou,
navlečou ti na prstíky
prsteny a v každém bude
jemná, čirá perla svítit.

AMINTA

Manželi můj, ode dneška
po vůli ti jsem, můj milý,
budu tvá.

DON JUAN (*stranou*)

Jak málo znáte
posměváčka ze Sevilly! (*Odejdou*)

ISABELA a FABIO, *oblečení na cestu*

ISABELA

Ty úskoku, který jsi mně vzal mocí
to nejdražší, v čem se má duše zhlédla.
Ach, temnotemná noci,
ty zastavárno pravdy, masko světla
a dne už na kahánku,
nepřítelkyně slunce, družko spánku!

FABIO

Nač, Isabelo, máme
mít zármutku vždy plný zrak i duši,
když láska stejně zklame
a nakonec tě vždycky žalem zkruší,
když ti, kdo se teď smějí,
za chvílku rozpláčou se beznadějí?
Moře se dme a kvílí
a slota čas mu ještě pomoci běží.
Lodi jsme zavčas skryli,
tam za tu věž, co stojí na pobřeží.
Pěkně to s námi cloumá.

ISABELA

Co je to vlastně tady?

FABIO

Tarragona.

Odtud je Valencie
jen kousíček, to město plné krásy,
kde samo slunce žije.
Dva tři dny stačí, abys oddychla si,
a půjdem do Sevilly
k největším divům, co kdy v světě byly.
Ztratilas Octavia,
Juan je hezcí, z rytířského rodu,
tak proč jsi zasmušilá?
Už je snad hrabě, nahradí ti škodu,
král tě vdá za Juana,
to není špatné mít vlivného tchána.

ISABELA

Proto mi smutno není,
že bych snad byla Juanova žena,
vím, že je urozený,

mě jenom trápí, že jsem pošpiněná,
že dobrou pověst nemám,
já nad ní pláču, nad ní hořce sténám.

FABIO

Co je to za rybářku?
A taky pláče, taky celá bledá.
To je nějakých nářků!
Chce s tebou mluvit. Ta někoho hledá.
Svolám své lidi zatím,
poplačte si tu spolu, než se vrátím.

Odejde FABIO, vchází TISBEA

TISBEA

Ty nedozírné moře,
příboji ohně, ženoucí se vlny,
mé neštěstí a hoře!
Žhne celé ohněm až tam do hlubiny
a vlnami v ní kuje,
až plamen vody vzhůru vyšlehuje . . .
Prokletá skořepina,
hořké sklo moře, voda trpce slaná,
vším Medea je vinna,
proklínám první plachtoví a lana,
nástroje oklamání,
že v ráhnech berou větru jeho vání.

ISABELA

Žaluješ na příkoří,
rybářko krásná? Co ti moře vzalo?

TISBEA

Tisíckrát klnu moři.

Vy jste tak šťastná, že vás vynechalo,
ať zuří, smějte se mu.

ISABELA

Ach, vždyť já taky pláču kvůli němu.
Odkud jsi?

TISBEA

Z chýší, které,
jak vidíte, jsou zpola pobořeny,
jak do nich vítr pere.
Čas od času ty chatrňoučké stěny
se rozpuknou a skácí,
v štěrbinách zdí už bydlí jenom ptáci.
Tam v obyčejné slámě
tvrdší než démant bylo moje srdce,
než došlo taky na mě.
Ten hrozný netvor je v své drzé ruce
tak hněte, tak je kruší,
že vosk i přímo na slunci je tužší.
Jste Európa, či kdo jste?
Do Sevilly vás vezou tihle býci?

ISABELA

A úzkost ve mně roste:
vezou mne vdát.

TISBEA

Ach, buďte slitovnicí
dívce tak pošpiněné,
když i vás někam křivda moře žene.
Vemte mě s sebou, paní,
Budu vám sloužit jako otrokyně,
ke králi půjdu s vámi,
když stesk a hanba zatím nezdrťí mě,
vyprosím na Výsosti

trest za podvod a kruté proradnosti.
Vyvrhl příboj z pěny
Juana Tenoria v Tarragoně,
byl zpola utopený,
vzala jsem ho a pečovala o něj,
a v hadu jsem se zhlédla,
co v měkké trávě uštkne do chodidla.
Slíbil: budeš mou ženou,
a když já hloupá se mu podvolila,
oklamal zneuctěnou.
Ach, běda ženě, která uvěřila!
Opustil mě a utek,
není to, paní, trestuhodný skutek?

ISABELA

Mlč, ženo zlořečená,
jdi ode mne, tvé přiznání mě zničí.
Ne, bolest v tobě sténá,
mluv, je to pravda? Nejsi vinna ničím.

TISBEA

A já tak šťastná byla...

ISABELA

Ach, běda ženě, která uvěřila!
A kdo tě doprovází?

TISBEA

Anfriso, rybář, a můj otec, paní,
dva svědkové mé zkázy.

ISABELA (*stranou*)

Pomstíme se mu obě za strádání.
Pojď se mnou, pojď, má milá.

TISBEA

Ach, běda ženě, která uvěřila! (*Odejdou*)

DON JUAN a CATALINÓN

CATALINÓN

Jsme v tom po krk.

DON JUAN

Proč?

CATALINÓN

Je zle.

Octaviovi už řekli,
jak to s tou lstí vlastně je,
de la Mota celý vzteklý
na tě právem žaluje,
sestřenčin vzkaz že byl jiný,
že — jaks mu ho vyřizoval —
správný byl jen z poloviny,
že ses v jeho plášti schoval
při lsti, která jeho špiní.
Snad sem jede Isabela
a má se prý stát tvou ženou,
říká se...

DON JUAN

Mlč! Ta by mlela...!

CATALINÓN

Stoličku mám vyraženou!

DON JUAN

Drbno, kde ses dověděla
tolik pitomostí naráz?

CATALINÓN

Pitomostí, pitomostí,
je to pravda.

DON JUAN

Ptám se? Zaraz!

Zpřerážím jim všechny kosti,
jen ať přijdou, co se staráš,
vždyť mám taky ruce, ne?
A kde mě chceš ubytovat?

CATALINÓN

Někde stranou.

DON JUAN

Výborně.

CATALINÓN

V kostele se můžem schovat.

DON JUAN

A když smrt, tak v polou dne
vprostřed chrámu. — Nevšiml sis
toho kloučka z Dos Hermanas?

CATALINÓN

Trápí se, ten chudák zkusí.

DON JUAN

Aminta snad ještě na nás
pro ten žertík nehartusí.

CATALINÓN

Slepě na lep sedla ti,
dodneška si říká doña.

DON JUAN

Takhle krásně naletí!

CATALINÓN

Krásný špásek, ale ona
bude plakat do smrti.

(*Objeví se náhrobek DONA GONZALA DE ULLOY*)

DON JUAN

Tenhle náhrobek tu stál?

CATALINÓN

Dona Gonzala sem dali.

DON JUAN

Toho, co jsem zabil já?
Pěkný hrob mu udělali.

CATALINÓN

Tak to ustanovil král.

Copak je v tom povídání?

DON JUAN

„Nejvěrnější rytíř tady
očekává z božích dlaní
spravedlivou pomstu zrady.“

Hrome, to je k popukání.

Tenhle vousáč z kamene
se chce pomstít, tenhle stařík!

CATALINÓN

Chceš mu škubat vousy, ne,
nech ho, to se nepodaří.

DON JUAN

Víš co, dnes tě čekáme
na večeři v našem bytě.

Můžeme tam meče zkřížit,
jestli pomsta uklidní tě.

S touhle zkamenělou tíží
ti to nepůjde moc hbitě.

CATALINÓN

Nebuďme tu do setmění,
pane, vidíš, jak se tmí.

DON JUAN

Ta msta zrovna rychlá není,

máte-li se pomstít vy,
proberte se z toho snění,
nebo počkáme až — tam?!
Myslíte, že smrt to spraví?
Daleko k ní ještě mám,
pusťte tu svou pomstu z hlavy,
času dost, nic nezmeškám.

Odejdou; vstoupí dva SLUHOVÉ a prostírají na stůl

PRVNÍ SLUHA

Já to jídlo snesu prostě,
snad už Juan přijde, ne?

DRUHÝ SLUHA

Tabule jsou prostřené,
kdyby tady byl, je pozdě!
Tohle Juan dělá pořád,
kohopak to nerozlítí,
víno nebude už k pití,
večeři zas můžem ohřát.
Nepochopím, co to pána
nutí, aby zpustle žil.

Vchází DON JUAN a CATALINÓN

DON JUAN
Zavřels?

CATALINÓN

Jak jsi poručil.

DON JUAN

Večeři!

DRUHÝ SLUHA

Je přichystaná!

DON JUAN

Poslyš, Catalinóne,
posadiš se tady u mě.

CATALINÓN

Já rád sedím pohodlně.

DON JUAN

Slyšíš?

CATALINÓN

Vážně, radši ne.

PRVNÍ SLUHA

Má to ale někdo štěstí,
se svým pánem večeřet.

DON JUAN

Sednout!

(Rána za scénou)

CATALINÓN

Rána na dveře!

DON JUAN

Někdo klepe. A hned pěstí.

Běž se podívat!

PRVNÍ SLUHA

Už letím.

CATALINÓN

Co když je to, pane, stráž?

DON JUAN

Ať je, co se obáváš?

(Vrátí se SLUHA, před něčím utíká)

Proč se třeseš, mluv, co je ti?

CATALINÓN

Bude zle, ach, to je děsné!

DON JUAN

Tak, a dost! Jak to s ním šhubá!

Viděls tam snad belzebuba?

Viděls čerta? Odpověz mně.

Podívej se ty k těm dveřím!

No tak honem!

CATALINÓN

Já?

DON JUAN

No, ty!

Budeš dělat drahoty?

Pohni sebou, běž!

CATALINÓN

Já věřím,

že má bába, co ji v lese

jako hrozen viset našli,

za trest od té doby straší.

Já z toho nadšený nejsem.

Ne, mě neposílej pryč,

nemůžu!

DON JUAN

Koukej se hnout!

Nebřebtej!

CATALINÓN

Jde o život!

DON JUAN

Tak nepůjdeš?

CATALINÓN

Kdo má klíč?

DRUHÝ SLUHA

Je zastrčený jen háček,

dveře nejsou zamčené.

DON JUAN

No tak půjdeš nebo ne?

CATALINÓN

Mně už zvoní umíráček!

Co když jdou ty znásilněně

okusit, jak chutná msta?

(CATALINÓN jde ke dveřím a přiběhne zpátky, upadne a vstane)

DON JUAN

Co se děje?

CATALINÓN

Prokrista!

Už mě drží, zabije mne.

DON JUAN

Zabije? Kdo? Kdo tě drží?

Cos viděl? Mluv!

CATALINÓN

Já tam šel . . .

Hrůza . . . když jsem uviděl . . .

Za živa nám sedře kůži!

Přijdu . . . já to odpřisáhnu . . .

a jsem slepý . . . mluvím s ním,

kdo prý jsem, . . . já odpovím,

on mně řekne . . . na něj sáhnu . . .

Je to . . .

DON JUAN

Kdo?

CATALINÓN

Nevím.

DON JUAN

Jdu sám!

Takovíhle tajtrlíci
mi slouží, dej mi tu svíci,
já se na něj podívám.

(Don Juan vezme svíci a jde ke dveřím; vyjde mu vstříc don Gonzalo, v podobě, v jaké byl na náhrobku, a don Juan zmateně couvá, tasí meč, v druhé ruce drží svíci. Don Gonzalo jde k němu drobnými kroky a don Juan ustupuje až do středu jeviště.)

DON JUAN

Kdo to je?

DON GONZALO

Já.

DON JUAN

Kdopak já?

DON GONZALO

Rytíř, cos ho zval dnes v chrámě
na večeři. Čekáš na mě?

DON JUAN

Jídla je dost pro oba.
Posaď se, a jestli tu je
někdo s tebou, ať jde sem.
Prosím, stůl je připraven.

CATALINÓN

Pánbůh ať mě opatruje,

svatý Servác, svatý Jan.

Mrtví jedí, svatá Panno?!

Kývá hlavou, že prý ano.

DON JUAN

Catalinóne, ty tam.

CATALINÓN

Tenhle drobek jenom sním,
a mám dost.

DON JUAN

Jdi, nebuď drzý!

Z mrtvého máš plno hrůzy,

co bys dělal před živým?

Hlupáku, zboří se svět?

CATALINÓN

Najez se s ním, pane, věř mi,
já už jed, jsem po večeři.

DON JUAN

Říkám ti to naposled!

CATALINÓN

Ze mne něco divně čpí.

DON JUAN

Čekám na tebe, pojď sem.

CATALINÓN

Nejsem mrtvola? Už jsem,
zamořuju okolí.

(SLUHOVÉ se třesou)

DON JUAN

Co říkáte na to vy?

Třesete se jako list!

CATALINÓN

S mrtvým? Nechci s mrtvým jíst!
S nikým z jejich záhrobí!
K vám sednout, kamenný hosti?

DON JUAN

Co se bojíš kamene?
Dělá něco kámen?

CATALINÓN

Ne,
jen spadne a zláme kosti.

DON JUAN

Bav hosta!

CATALINÓN

Tak jak se žije.
Dobrá je ta zem, kde vy jste?
Rovina? Spíš dolík? Jistě.
A jak tam jde poezie?

PRVNÍ SLUHA

Na všechno mu přikývne.

CATALINÓN

Hospod hodně jako my?
Hodně, to se rozumí,
když tam bydlí Noe, ne?

DON JUAN

Večeři můžete dát!

CATALINÓN

A čím, mrtvý pane, chladí
víno? Ledem? Buďte rádi (*Don Gonzalo kývne hlavou*),
to má říz!

DON JUAN

Chceš zazpívat? (*Don Gonzalo přikývne*)
Zazpívají.

DRUHÝ SLUHA

Kýve hlavou.

DON JUAN

Zpívejte!

CATALINÓN

Ta mrtvola si
umí vybrat.

PRVNÍ SLUHA

Je to asi
šlechtic a jde za zábavou.

(*Zpěv za scénou*)

*To mám být do smrti sám?
Když mě chcete nadosmrti
odměnit až v den mé smrti,
to se ještě načekám.*

CATALINÓN

Mrtvolu ty letní hicy
uondaly, nejede jí.
Nebo vůbec mnoho nejí.
Já mám třesavku v té lžici.
A nepije, to já ano,
do našince to jen skane. (*Pije*)
Na kamenné zdraví, pane,
a mám pro strach uděláno.

(*Zpěv*)

*Když mě moje paní nechá
nasytit až tam hlad touhy,
život bude příliš dlouhý,
ať už rychle k smrti spěchá.
To mám do smrti být sám?
Když mě chcete nadosmrti*

*odměnit až v den mé smrti,
to se ještě načekám.*

CATALINÓN

Pro kteroupak z těch tvých ženských,
co jsi, pane, oklamal,
je ta píseň?

DON JUAN

Ještě dneska
bych se jim všem s chutí smál.
V Neapoli Isabela...

CATALINÓN

Ale co tě nepadá,
tu jsi vůbec neošulil,
když se za tebe prý vdá.
Podvedls rybářku, ano,
za to, že tě vzkřísila,
když tě moře pocuchalo,
že tě, chudák, hostila.
Doběhs doňu Anu.

DON JUAN

 Mlč,
tady někdo pro ni lká
a chtěl by se za ni pomstít.

CATALINÓN

Že by tenhle hrdina?
On z kamene a ty z masa,
je nerovná vaše hra.

(Don Gonzalo ukazuje, aby odnesli stůl a zůstali sami)

DON JUAN

Odneste ten stůl a jděte,
ukazuje na nás dva,

my tu zůstaneme spolu,
běžte pryč.

CATALINÓN

Buď vůle tvá!

Rána od mrtvých je strašná,
nezůstávej tu s ním sám,
největšího obra srazí.

DON JUAN

Nebojím se žádných ran.
Tak jděte.

(Ostatní odejdou, oni dva zůstanou sami, don Gonzalo ukazuje, aby don Juan zavřel dveře)

 Mám zavřít dveře?

Světnice je zamčená,
čekám. Co chceš? Řekni, kdo jsi,
přízrak nebo vidina?

Mučí-li tě trýzně pekla,
jestliže jsi světem hnán
vykoupit si něčím spásu,
poruč, já ti přísahám,

že ti splním, oč si řekneš.

V boží přízni žiješ tam?

Zabil jsem tě s hříchem v duši?

Mluv, jsem zvědav, poslouchám.

DON GONZALO *(pomalu, hlubokým hlasem)*

Dodržíš mi dané slovo
jako rytíř?

DON JUAN

 Proč bych lhal?

Já jako španělský šlechtic
vždycky čestně v slově stál.

DON GONZALO

Neboj se, podej mi ruku.

DON JUAN

Co to říkáš? Já a strach?

I kdybys byl samo peklo,
do pekel bych ruku vztáh. *(Podá mu ruku)*

DON GONZALO

Slib a stvrď mi rukoudáním,
že ty se teď pozvat dáš
na večeři ke mně. Přijdeš?

DON JUAN

Myslil jsem, že požádáš
o víc! Přijít na večeři?

DON GONZALO

Zítřka v deset.

DON JUAN

Přijdu. Kam?

DON GONZALO

Budu čekat ve své kapli.
Však už víš.

DON JUAN

Mám přijít sám?

DON GONZALO

Přijďte oba. A splň slib,
jako jsem ho splnil já.

DON JUAN

Splním, vždyť jsem Tenorio.

DON GONZALO

A já, já jsem Ulloa.

DON JUAN

Spolehni se, přijdu.

DON GONZALO

Věřím.

Oba! Sbohem.

(Jde ke dveřím)

DON JUAN

Oba dva.

Počkej, posvítím ti.

DON GONZALO

Nesviť,

boží milost ve mně plá.

*(Odchází velice pomalu, hledí na dona Juana a don Juan
na něho, až zmizí; don Juan zůstane sám, má strach)*

DON JUAN

Panebože, panebože!

Celé tělo pot mi splách,
ale moje srdce ztuhlo
na kus ledu v útrokách.

Tak mi strašně sevřel ruku,
když jsem mu ji podával,
že mě samo peklo stisklo
a vyšlehl z něho žár.

A ten dech, jež vydechoval,
aby z hrdla vyrval hlas,
studil, jako kdyby na mne
z hlubin pekel vanul mráz.

Ale všechno je to zdání,
žije to jen v představách,
ve výmyslech, bát se mrtvých
je ten nejhoupější strach.

Neděsí mě živé tělo,
když má sílu, když má hlad,
v kterém je duše a rozum,

a mrtvého se mám bát?
Zítra půjdu do té kaple,
do které mě posílá,
ať si nad mou statečností
strne hrůzou Sevilla. (*Odejde*)

Vstoupí KRÁL, DON DIEGO TENORIO *a družina*

KRÁL

Isabela už přišla?

DON DIEGO

Naříká si.

KRÁL

Sňatek se jí snad nezamlouvá?

DON DIEGO

Pláče,

jaké tu o ní kolují prý hlasy.

KRÁL

V tom jejím smutku bude jiný háček.

A kdepak bydlí?

DON DIEGO

Kláster vybrala si.

U karmelitek.

KRÁL

Ať jde od bosaček,

já si to přeju. Do kláštera? Pročpak?

V paláci bude, u královny počká.

DON DIEGO

Juana, pane, oženit dnes chcete?

KRÁL

Pošlete pro něj, vzkazte ženichovi.

Že čekáme ho, oznamte to, jděte,
o jmenování ať se všichni doví,
povyšuju ho dneska na hraběte,
Lebrija patří donu Juanovi.
Isabela je z královského rodu,
dávám jí víc, hraběte za vévodu.

DON DIEGO

Klaníme se vám za tu milost k zemi.

KRÁL

Prokázal jste mi služeb požehnaně,
že to, co dávám, proti nim nic není,
zasloužíte si větší přízně za ně.

A, done Diego, pročpak spolu s těmi
nevystrojit i svatbu doně Aně?

DON DIEGO

S Octaviem?

KRÁL

Ne, to by vypadalo,

že napravuje, co se Aně stalo.

Královna přišla s prosbou doni Any,
chce milost pro markýze, že je sama

a nemá otce, myslí na vdávání,
bude ho mít zas, když prý bude vdaná.

Vemte pár lidí, jděte do Triany,
markýzi v tvrzi řekněte, že Ana
nebude pykat za Motovu vinu:

když ji z ní markýz smyje, odpouštím mu.

DON DIEGO

Vyplnil jste mé vroucí přání, pane.

KRÁL

Dnes večer by si vzal svou sestřenicí,
vyřidte mu to.

DON DIEGO

Dobrý vítr vane!
Já pochybuji, že se tomu vzpřímí,
předtím se markýz dvořil doně Aně.

KRÁL

Můžete to i vévodovi říci.
Ten Octavio nemá u žen štěstí,
jsou všechny plytké, vrtochy je ztřeští.
Je na Juana strašně rozhněvaný.

DON DIEGO

A není divu, jestli donesli mu,
že za ten zločin, co mu zhatil plány
a poškodil ho, nese Juan vinu.
Jde Octavio.

KRÁL

Zůstaňte tu s námi,
jste zasvěcený nejlíp do zločinu.

Vejde VÉVODA OCTAVIO

OCTAVIO

Výsosti, nohy políbit si dejte.

KRÁL

Vévodo, vstaňte, vstaňte, nesmekejte.
Co mi chcete?

OCTAVIO

Na kolenou
požádat vás poníženě
o laskavost, kterou vy mi
spravedlivě prokážete.

KRÁL

Slibuji, že vaše přání
neodmítnu, jestliže je
spravedlivé, pane, mluvte.

OCTAVIO

Musíte už jistě vědět
z vyslancových zpráv či z toho,
co se šušká v celém městě,
že don Juan Tenorio
se španělskou arogancí
v Neapoli jedné noci,
pro mne strašně zlé, mým jménem
zhanobil, co je a bude
nejsvětější každé ženě.

KRÁL

Nemusíte pokračovat
já už o té smůle zvěděl.
Nu, a vaše žádost, pane?

OCTAVIO

Abych ho směl ztrestat mečem,
protože je podvodník.

DON DIEGO

Cože, jemu v žilách teče
krev tak vzácná...

KRÁL

Done Diego!

DON DIEGO

Můj pane.

OCTAVIO

To bych rád věděl,
čím tu jsi, že takhle mluvíš
před svým králem.

DON DIEGO

Král si přeje,
abych mlčel, budu zticha,
jinak bych ti odpověděl
tímhle mečem.

OCTAVIO

Vždyť jsi stařec.

DON DIEGO

Byl jsem mladý v onom létě
v Itálii — k vaší škodě,
v Neapoli, v Miláně je
dobře znám můj pádný meč.

OCTAVIO

Tebe krev už nezahřeje.
Jsem je víc než: já jsem byl.

DON DIEGO

Byl i jsem, když chceš. (*Tasí*)

KRÁL

I jděte,
dost už, mlčte, done Diego,
zdá se mi, že máte ke mně
málo úcty, a my spolu,
vévodo, si nerušeně
promluvíme po svatbě.
V donu Juanovi ctěte
dvořenína z mého rodu,
větev tady toho kmene.
Mějte to vždy na paměti.

OCTAVIO

Jak si Vaše Výsost přeje.

KRÁL

Pojďte se mnou, done Diego.

DON DIEGO (*stranou*)

To mě, synu, strašně hněte,
že mi špatně splácíš lásku.

KRÁL

Vévodo, a jestli chcete,
budete mít zítra svatbu.

OCTAVIO

Udělám, co rozkážete.

Odejde KRÁL a DON DIEGO, vstoupí GASENO a AMINTA

GASENO (*stranou*)

Tenhle šlechtic možná ví,
kde se potkat s Tenoriem.
Pane, v kterém stavení
nějaký don Juan žije,
moc známého příjmení?

OCTAVIO

Juan Tenorio, ne?

AMINTA

Ano, ten.

OCTAVIO

Ten bydlí tam.

Co mu nesete? Kdo jste?

AMINTA

On je to můj muž, ten pán.

OCTAVIO

Cože?

AMINTA

Vy nic nevíte?

Jste s ním přece v paláci.

OCTAVIO

Nic neříkal, nevím o tom.

GASENO

Je to možné?

OCTAVIO

Věřte mi.

GASENO

Doně Amintě to pouto
dodá náležitě cti.

Je to učiněná ctnost,
šestkrát denně říká zdrávas,
mnohý markýz by měl dost,
kdyby měl, co v Dos Hermanas
nese její usedlost.

Provdala se za Juana,
Batricio dostal kvinde.

AMINTA

Nebyla jsem ještě vdaná,
už mě...

GASENO

To se říká jinde,
je tu soud, ty ubrebtaná?

OCTAVIO (*stranou*)

Ta lež dona Juana
na štěstí je tentokrát
pro mou mstu jak dělaná.
A co chcete?

GASENO

Byl bych rád,
kdyby byla provdaná
jak se patří, dny moc letí —
jinak na krále. A hned!

OCTAVIO

Hned žádejte o přijetí.

GASENO

A jestli ji jenom sved...

OCTAVIO (*stranou*)

Na pomoc tvým plánům jde ti
nečekaná náhoda.

Mám jít večer do paláce —
na svatbu.

AMINTA

To bude má.

OCTAVIO

Podaří se nám to hladce,
už mě něco napadá.

Dojděte si pro šaty,
jaké nosí dvorní dámy
do královské komnaty.

Vezmu vás tam...

Půjdu s vámi?

AMINTA

Za Juanem?

OCTAVIO

Nebýt lsti,
nikam bychom nedospěli.

GASENO

Vy jste ale, pane, skvělý.

OCTAVIO (*stranou*)

Teď ti draze prodáme,
podvodníku Juane,
tu urážku Isabely. (*Odejdu*)

Vchází DON JUAN a CATALINÓN

CATALINÓN

Jak tě přijal král?

DON JUAN

Moc dobře.

laskavěji nežli tatík.

CATALINÓN

Viděls Isabelu?

DON JUAN

Viděl.

CATALINÓN

Jaká je? Co říkala ti?

DON JUAN

Je jak anděl. Tvář jí přitom
krev a mléko postříkaly,
jako růži, která zrána
rozevřela svěží kalich.

CATALINÓN

Tak je svatba?

DON JUAN

Teď už jistě.

CATALINÓN

Tolik bys jich nenapálil,
kdyby tě dřív oženili.

Ale co, předem sis paní
obtěžkal hříchem, a konec.

DON JUAN

Povídali, že mu hráli,
jaký konec? Hlupáku!

CATALINÓN

Dnešek není zrovna šťastný,
měl by ses ženit až zítra.

DON JUAN

Co je dneska?

CATALINÓN

Pátek.

DON JUAN

Blázníš?

Snad bys nechtěl, abych věřil
pověřám. Ty hloupé žvásty!
Znám jen jedno neštěstí:
nemít za co koupit slasti,
den, kdy bereš z posledního.
Každý jiný den je krásný.

CATALINÓN

Už je pozdě, pojď se obléct,
aby na nás nečekali.

DON JUAN

Nech je čekat. My dnes večer
máme ještě jinou práci.

CATALINÓN

Jakou?

DON JUAN

S mrtvým povečeřet.

CATALINÓN

To je hloupost. Pojď se radši
převléknout.

DON JUAN

Dal jsem mu slovo.

CATALINÓN

A co slovo! Na to kašli,

mramorová socha se ti
nikdy o ně nepřihlásí.

DON JUAN

A to tak, aby mě mrtvý
utrhal tam u nich na cti.

CATALINÓN

Nedostanem se tam.

DON JUAN

Zabuš!

CATALINÓN

Na noc kostel zamykají.
Jenom to zkus kostelníka
vzbudit, spí jak zařezaný.

DON JUAN

Zaklep na dvířka.

CATALINÓN

Jsou...

DON JUAN

Co je?

CATALINÓN

Otevřená!

DON JUAN

Jdeme!

CATALINÓN

Sami?

Teď tam smí mnich s kropenkou
a s posledním pomazáním.

DON JUAN

Mlč! Jdeme!

CATALINÓN

Vždyť mlčím. Bože.
ať z těch hodů vyjdu zdravý.

To je tma! Tak velký kostel
a tak zatroleně tmavý! (*Vejdou jedním vchodem a
vyjdou druhým*)

Pane, pomoc, drž mě, pane,
chyt mě za plášť, Pánbůh s námi!

Vyjde DON GONZALO, kráčí jim jako předtím vstříc

DON JUAN

Kdo to je?

DON GONZALO

Já.

CATALINÓN

A je po mně.

DON GONZALO

Neměj strach. Tou lidskou bázni
z mrtvého se netrap. Hle,
přišels, neděláš si blázny,
jako vždycky ze všeho.

DON JUAN

Nebojím se.

DON GONZALO

Jenom aby!

A co, zbabělče, ten útěk,
té noci, když jsi mě zabil?

DON JUAN

Ano, nesměli mě poznat!

Já zbabělec? Teď jsem v kapli
a čekám, tak mluv, co chceš?

DON GONZALO

Navečeřet se tu s vámi.

CATALINÓN

A tak to vám dáme košem,
studené jíst, ani zdání,
kuchyň není nikde vidět.

DON JUAN

Najíme se.

DON GONZALO

Ale nejdřív
musíš kámen s hrobky svalit.

DON JUAN

Beze všeho, i ty sloupy,
i tu klenbu nad hlavami,
když chceš.

DON GONZALO

Troufáš si.

DON JUAN

Mám sílu
a mě poslouchají svaly.

CATALINÓN

To je jak stůl mouřenínů,
není zrovna čisto v ráji.

DON GONZALO

Posaď se.

DON JUAN

Kam?

CATALINÓN

Už sem běží
černí hoši s židličkami.

(Vejdou dva zakuklenci se dvěma židlemi)

Berou, myslím, taky z Flander
flanel na smuteční šaty.

DON GONZALO

Ty se posaď!

CATALINÓN

Já jsem, pane,
dneska odpoledne svačil.

DON GONZALO

Neodmlouvej!

CATALINÓN

Neodmlouvám.
Ať mě Pánbůh chránit ráčí!
Co je to za jídlo, pane?

DON GONZALO

Je to ze štíra a z krajty.

CATALINÓN

No, to bude lahůdka.

DON GONZALO

My to u nás máme rádi.
A ty nejíš?

DON JUAN

Budu jíst,
kdybys mi dal všechny hady
vytažené z hloubky pekel.

DON GONZALO

Chtěl bych, aby zazpívali.

CATALINÓN

Jaké víno se tam pije?

DON GONZALO

Ochutnej je.

CATALINÓN

To jsou splašky,
žluč a ocet.

DON GONZALO

Tohle víno
naše lisy vymačkaly.

(Zpěv)

*Ať jsou jisti, kdo se věčně
božím trestům posmívají,
že jim projde každá lhůta,
každý dluh že jednou splatí.*

CATALINÓN

Je to bledé, panebože,
Už nás dali do romancí,
které padnou jako šité.

DON JUAN

Mě až v hloubi srdce mrazí.

(Zpěv)

*Není dobře, abys říkal,
dokud ještě žiješ tady:
času dost, nic nezmeškám!
Ke smrti čas hrozně kvapí.*

CATALINÓN

Z čehopak je tohle ragú?

DON GONZALO

Z drápů.

CATALINÓN

To jsou asi drápy
nějakého belzebuba.

DON JUAN

Dojedl jsem. Ať stůl dají
na místo.

DON GONZALO

Pojď, dej mi ruku,
podej mi ji bez obavy.

DON JUAN

Co to říkáš? Já a strach?
To to žhne, ach, to to pálí,
ty jsi oheň!

DON GONZALO

Proti tomu,
co jsi hledal, příliš vlahý.
Bůh je nevyzpytatelný,
tys nevěřil na zázraky,
a teď mrtví dostihli tě,
takhle se za hříchy platí,
to je boží spravedlnost,
tvá mzda, done Juane.
S čím kdo zachází, tím schází.

DON JUAN

Ach, to pálí, nesvírej mě.
Chceš, abych tě dýkou srazil?
Běda, je to všechno marné,
do povětrí dýku vrážím!
Ana klam včas odhalila,
dceru jsem ti neurazil.

DON GONZALO

Na tom vůbec nezáleží,
ale chtěl jsi, a to stačí.

DON JUAN

Nech mě, ať se vyzpovídám.

DON GONZALO

Pozdě, pozdě vzpomínáš si.

DON JUAN

To to pálí, ach, já hořím!

Umírám!

(Klesne mrtev)

CATALINÓN

Já půjdu za ním,
musím taky umřít, umřu,
vidím, že se nezachráním.

DON GONZALO

To je boží spravedlnost:
s čím kdo zachází, tím schází.

*(Náhrobek s DONEM JUANEM a DONEM GONZALEM
se s rachotem propadne, CATALINÓN se plazí po zemi)*

CATALINÓN

Panebože, co se děje?
Oheň šlehá celou kaplí,
a já zůstal u mrtvého!
Mám nad ním bdít do skonání?
Musím to říct jeho otci,
já se, bože, sotva plazím.
Pomoz mi ven, svatý Jiří,
Agnus Dei, moji drazí! *(Odejde)*

Přichází KRÁL, DON DIEGO a družina

DON DIEGO

Markýz de la Mota přišel
políbit vám nohy, králi.

KRÁL

A proč hrabě nejde dovnitř?
Ať ho rychle zavolají.

Vstoupí BATRICIO a GASENO

BATRICIO

Budeš, pane, ve své zemi
mlčky hledět na zlořády,
dovolíš svým poddaným
urážet nás, ubožáky?

KRÁL

Vás?

BATRICIO

Don Juan Tenorio,
podlý, ničemný a zrádný,
připravil mě o manželku
zrovna v den, kdy jsme se brali,
dříve, nežli byla moje.
Svědék, pane, stojí tady.

Vejde TISBEA, ISABELA a doprovod

TISBEA

Když don Juan Tenorio
nedostane, co mu patří,
lkát chci před Bohem a lidmi,
zbytek svých dní strávím v pláči.
Moře vyvrhlo ho na břeh,
já ho vzala do své chaty,
mé přátelské pohostinství

lží a podvodem mi splatil
se slibem, že si mě vezme.

KRÁL

Jistě?

TISBEA

Já bych nelhala ti.

Přichází AMINTA a VÉVODA OCTAVIO

AMINTA

Kdepak je můj manžel?

KRÁL

Manžel?

Kdo to je?

AMINTA

Nu přece, králi,
pan don Juan Tenorio,
spěchám, abychom se vzali,
on mně musí vrátit čest.
Šlechtic nemůže nic zapřít,
poruč mu, ať si mě vezme.

Vejde MARKÝZ DE LA MOTA

MOTA

Když už vyrukují s pravdou,
je čas, abys věděl taky,
že don Juan Tenorio
spáchal zločin přičítaný
potom mně, že jako přítel

se dopustil kruté zrady.
Dokážu to dvěma svědky.

KRÁL

Jaká drzost! Tolik hanby!
Chyťte ho a hned ho zabte!

DON DIEGO

Odměňte mé služby, pane:
ať ho chytí a ať splatí,
co je dlužen za své hříchy,
než mě nebe bleskem srazí
za tak zločinného syna.

KRÁL

Tohle dělají mí drazí!

Vejde CATALINÓN

CATALINÓN

Poslouchejte, co se stalo!
Dodneska svět neměl zdání,
co se může díť! Ta hrůza!
Pak mě třeba zabte, páni.
Don Juan se jednou večer
komturovi šklíbil v kapli,
brzy nato, co mu vzal dva
nejcennější drahokamy,
tahal sochu za vousy a
urážel ji zpupně, zval ji,
ať s ním přijde povečeřet.
Měl si tu chuť nechat zajít!
Socha přišla, pozvala ho
a teď — já to trochu zkrátím —

když se navečeřeli,
socha stiskla ve své dlani
Juanovi ruku tak,
že je po něm, páni drazí,
muka slíbila a řekla:
„Pán chce, abych já tě zabil,
potrestal tě za zločiny:
s čím kdo zachází, tím schází.“

KRÁL

Co to říkáš?

CATALINÓN

Mluvím pravdu,
Juan řek, že nepřipravil
doňu Anu o poctivost,
protože ho nachytali,
než to mohl stihnout.

MOTA

Co chceš,
řekni, co chceš za ty zprávy?

KRÁL

Spravedlivá pomsta nebe!
Nu, teď je čas na vdávání,
když je mrtev onen život,
příčina všech béd a strážní.

OCTAVIO

Když je Isabela vdova,
ať je má.

MOTA

Mou ať je paní
sestřenka.

BATRICIO

A my abychom

si ty svoje rychle vzali,
dřív než skončí komedie.

KRÁL

A ten hrob dám přenést, páni,
k Františkovi do Madridu
jako věčné varování.

SVĚTOVÁ ČETBA

Svazek 528

Řídí Jiřina Zumrová

TIRSO DE MOLINA
SEVILLSKÝ SVŮDCE
A KAMENNÝ HOST

Ze španělského originálu El burlador de Sevilla y convidado de piedra (Obras I, Clásicos Castellanos, Ediciones de La Lectura, Madrid 1922) přeložil a předmluvu napsal Vladimír Mikeš. Grafická úprava Františka Muziky.

Vydal Odeon, nakladatelství krásné literatury a umění, n. p., jako svou 4243. publikaci v redakci krásné literatury. Praha 1984. Odpovědný redaktor Jan Hloušek.

Vytiskl Mír, nov. záv., n. p., Praha 1, Václavské nám. 15. 6,26 autorských archů, 6,47 vydavatelských archů. 605-22-825. Vydání první. Náklad 3000 výtisků.

01-035-84
13/52 Kart. 14 Kčs

PŘEKLADY ZE ŠPANĚLŠTINY

v edici Světová četba

- sv. 23. CERVANTES M. de: *Cikánečka*
sv. 57.: *Život Lazarilla z Tormesu*
sv. 99. PÉREZ GALDÓS B.: *Zaragoza*
sv. 126. ROJAS F. de: *Celestina*
sv. 133. GARCÍA LORCA F.: *Cikánské romance*
sv. 142.: *Kytice ze španělských romancí*
sv. 166. ALARCÓN P. de: *Třírohý klobouk*
sv. 178. MARTÍ J.: *Padají z nebe květy*
sv. 212. GÜIRALDES R.: *Don Segundo Sombra*
sv. 293. MACHADO A.: *Kastilské pláň*
sv. 296. VEGA L. de: *Zahradníkův pes*
sv. 319. DARÍO R.: *Zpěvy života a naděje*
sv. 416. MISTRALOVÁ G.: *Vzkazy*
sv. 422. UNAMUNO M. de: *Mlha*
sv. 439. VALLEJO C.: *Černí poslové*
sv. 457. HERNÁNDEZ M.: *Vítr v olivách*
sv. 483. BLANCO FOMBONA R.: *Duše podniku*
sv. 488. QUIROGA H.: *Návrat Anakondy*
sv. 507. AZORÍN: *Pod španělským sluncem*
sv. 509. CALDERÓN DE LA BARCA P.: *Život je sen*
sv. 528. MOLINA T. de: *Sevillský svědce a kamenný host*